

O Kresu l. 1881 prijatelju

prijatelj Anton Flogar

Elizabeta Kulmanova.

LADA

Almanah za leto

1864.

Vredil in izdal

J. V. ZADRAVSKI,

Joan Verbovsky

V Mariboru.
Natisnil E. Janžič.

39.652

III h L

L a d i.

Krasna deva preselila
Si iz raja se na svet,
Da bi v srcu nam rodila
Sladkega veselja cvet.

Zapustila si višine,
Zapustila si nebó,
Kjer pomlad nikdar ne mine,
In cvetlice zmir cvetó.

Kjer sočutje ljubo vlada,
Večna pesem se glasi,
Grenka solza več ne pada,
Ino radost ne zbeži.

Kjer minljivosti nemile
Rajsko bitje ne pozna,
Tuje tankaj so gomile,
Tuj je britki čut srcá.

Iz ljubezni zapustila
Si svoj nevenljivi raj,
Da bi milo osrečila
Puste zemlje tožni kraj.

Tebi v čast so zadonele
Tudi tukaj pesmice,
Tebi v slavo razcvetele
Naših vrtov rožice.

Vzemi toraj cvetke male,
Boginja prekrasnih lic,
Vnemaj zanje srca zale
Naših milih lepotic!

P.

Životopis

Elizabete Kulman-ove.

„Majhno svitlo severno zvezdo“ je imenoval Jean Paul mlado pesnico, katero je, žalibog, nemila smrt pokosila, ko se ji je komaj prisvetila lepa jutrna zora slave in neumrlosti.

Težava zemeljska jo je vmorila v osemnajstem letu mladega življenja. Kar je bila vedno dragi materi obetala, se ni izpolnilo; vničila je smrt vse, kar se je od nje pričakovalo.

Revšina in vbožstvo ste ji bile zredile v nežnem telesu velikanskega duha, zraven tega pa vsmrtilo mehko ljubavno srce, ki — vneto v gorki ljubezni za svoje — ni poznalo nikake sebičnosti.

Želela je preljubljeni materi, sebi in bratom vrednejšo okoljšino priskrbeti od siromaške bajte, ki jim je služila k stanovanju, — okoljšino, ktera bi bila izobraženemu duhu in žlahtnemu srcu maternemu primernejša, in zategavoljo se je trudila neskončno že v nežni mladosti.

Dosegla je svoj velik namen, kot vse močne duše, vsem strašnim overam vkljub, ali onemagala je v silnem boju, ter pešaje se vlegla na smrtno posteljo — kot mil angelj, ki težko, overajočo obleko posvetnih skrbi sleče in se sladko smehljaje še tiste tolaži, ki za njim jokajo in ki bi ga radi oteli.

Elizabetin oče — rojen v Elzasu je bil postal najpred oficir na Rusovskem, pozneje zborni svetovavec. Oženil se je z nemško gospodično Marijo, rojeno Rosenberg, — ali vmrl je zgodaj zapustivši devetero nedoraslih otrok. Obupna vdova ni vedla, kako bi zdaj majhno trumo redila in dostojno oskrbela, ktera je starišem že poprej dosti skrbeti dala.

Naj mlajše dete, ki se je rodilo 5. (17.) julija v Petrogradu, bilo je naj bolj obdarovano, in tedaj matrnemu srcu — od smrti očetove in zaročnikove krvavo in globoko ranjenemu — naj dražje.

Posebno je tedaj skrbela in se trudila za duševno izobraževanje svojega otroka, ker je že zgodaj pri njem izvrstno glavo zapazila.

Po takem je hčerka, še le šest let stara, ruski in nemški jezik gladko in vajeno govorila in pravilno pisala: — Pisma, ki jih je v sedmem letu sestavila, dokazujejo, kako urno je napredovala v omiki.

Zdaj se je lotila francozkega jezika, kterege je — osem let stara — popoluoma v oblasti imela. Naučila se je v desetem letu talijanskega, v ednajstem angleškega jezika in v onem času v spomladi 1819, začela se je tudi v slovstvenih delih poskušati, ter je zlagala pesmi v ruskem, nemškem in talijanskem jeziku, dasiravno je trdila, da se ji soglasje dozdeva sovražno lepi misli, ki se potem kot mala, obrezana rastlina — namesto krepkega drevesa prikaže.

V dvanajstem letu se je naučila latinskega in slavenskega, v trinajstem grškega jezika, in zdaj je imela priložnost, svojemu duhu obilo hrane ponujevati, po kateri je vedno hrepenel.

Vtopila se je celó v stare klasike, ter je predstavljala v jezike, ktere je znala.

Anakreonova prozajična prestava je na svitlo prišla v osmih metrična v treh jezikih, ki so ji bili naj ljubši, — v ruskem, nemškem in talijanskem.

Janez Enrik Vos pravi o njenih delih: „Zdi se, da so dela naj znanejših pesnikov iz naj slavnejše dobe grškega slovstva.“

Al še je ni poznala velika množina; govorilo se je celó, da bi vtegnile biti besede tistih, ki so jo hvalili, podkupljene, in da potem ne bi bila narodna pesnica.

V tem času je zložila pesem: „blisk“, in to pesem, iz ktere se spozna njen jasen in obširen obzor, žlahten in čist jezik in obilna domišljija, — spisala je v petnajstem letu svoje mladosti.

Poslavila jo je nagloma, — kot blisk, — v celi Evropi, ter vse sorodne glave vnela. Tudi pesniški knez — Göthe, — kot znano, oster in nepodkupljiv presojevavec, jo je nenavadno častil in cenil.

Zdaj je bila dosegla svoj namen.

Göthe-ove besede, da bodo jena dela izvrstne, naj piše v katerem jeziku hoče, so jo posvetile, ter dolgo neobrajtaní zasluženo čast podarile.

Al kaj je morala občutiti mati, ki je vidila blede dete vsako noč pri slabem blesku svetilnice v mrzli sobi se učiti in se boriti z britko osodo? —

Dalje in dalje je potovala po slavni stezi svoji; vsaka ura je stvarjala nove podobe; rodovitna, čistemu gorskemu viru enaka domišljija je bila brezkončna. — V šestnajstem letu se je celó pogreznila v grško poezijo, soglasovanje ji ni bilo več težavno in tudi germanske, ruske in iztočne slike si je v kratkem prisvojila.

Izdala je: I. zbirko obrazev v 60 dvoranah; II. prestavo Anakreontovih pesmi v 8 jezikih; III. prestavo Ozerovih žaloiger; IV. prestavo dveh žaloiger Alfierovih v nemškem, in „Savl-a“ Alfierovega v ruskem jeziku. V. poetične poskuse v ruskem nemškem in talijanskem jeziku; VI. prestavo Iksiertovih basni iz španjskega; mnogo odlomkov iz Kamoensove Lusiade; trideset Manoelovih popevov; odlomke iz Milton-ovega „zgubljenega in zopet pridobljenega raja“, in nekatere pesmi Metastasi-ove; VII. tuje ruske in izhodne basni v ruskem jeziku, kot: „Brine nikitš“ v šestih, in „divno svetilnico“ v osmih večerih.

Te dve basni se cenite za naj boljše in sploh umetniške izdelke

Novogrške narodne pesmi (naučila se je namreč pozneje tudi novogrškega jezika) so bile posledno delo — labodovo petje vmirajoče pesnice.

Cesarska ruska akademija znanosti je skrbela po smrti Elizabetini, da so se jena dela na svetlo dala in razširjala. Na Nemškem so še le pozneje izšla, al dozdej že mnogo natisov doživela.

Slavni popotnik Igor Siverski, rojen v Liflandiji, pravi jenemu spominu na čast: „Elizabeta Kulman-ova je neka čudovita pesniška prikazen. Ne ve se, al bi se občudovala obširnost

jenih misli, ali posebna obilnost uzorov, ali jeno grško lepoučstvo, ali ganljiva prostost pa tudi bogatija jene pesniške krasoličnosti in krasota popisov, ki je zares veličastna.

Talijanska dela je dobila po jeni volji rimska arkadijska akademija in potakem se je ime Elizabetino tudi v Italiji poslavilo.

Na Ruskem so se jena dela večkrat založila, in cesarska rodovina je počastila spomin rajne pesnice, ter ji postavila lep spominek iz kararskega mramorja, ki zdaj jen grob na Smolenskovem pokopališču kinča.

Posebno ste skrbele za to cesarica Aleksandra Teodorova in velika kneginja Paulova.

Elizabeta je vmrla po našem koledarju 1. grudna 1825, ali po ruskem 19 listopada, v Petrogradu. Zraven družih napisov na spomeniku (v 7 jezikih) je tudi eden, ki pravi: — „bila je prva Rusinja, ki se je bila naučila grškega jezika, znala 11 jezikov in 8 od teh govorila.“ —

Položimo tudi mi nevmrli venec na grob zgodaj vsahnjene cvetlice, katero je zavidna osoda v naj lepši nadepolni mladosti pokosila.

Ako je ne bi bilo obdajalo vedno vboštvo in po'rebsina, ako ne bi bile trle skrbi jeni mladih dni, gotovo bi jo bilo daljše in milejše življenje csročevalo.

Vbožnost in revšina—ste hudi kači, ki se ne bojite zaslug, ter jih marsikterokrat okrožujete, dokler se ne vsuši sladki sok življenja.

Blisk.

(Poslovenil **J. Z.**)

„Kdo meni se primerja?“ —
 Jaz! zine hrast mogočni
 Šumé v visokem vrhu. —
 Plane iz zlega krila
 Oblakov — blisk srđiti,
 Enak ognjeni kači,
 Stepta ponosno drevo
 Kot cvetke slabo steblo
 Brezskrben fant igraje.

„Kdo meni se primerja?“
 Jaz! zine stolp, ki daleč
 Blišči v svetlobi krasni
 Ter velikansko glavo
 Z oblaki si ovija. —
 Kot zmaj, togoten, strašen,
 Grmé skoz temno nebo
 Zvali se blisk in preden
 Opazil si, razbil je
 Ukljubneža in grozno
 Kraj zida teče zlato
 Na tla v široki progi.

„Nič se mi ne primerja!“
 Se baha zdaj in skoči,
 Kot vodolaz viharen,
 Na morje, ktero ladja
 Z napetim zdaj vetrilom
 Ponosno še preruje.
 Dva plameni trenotka
 In s treskom strahovitim
 Zleti u zrak — Ostanke
 Popadajo žereči
 V morje nazaj in kmalo
 Zgubijo se v valovih;
 Od lepe, močne barke
 Nobene več ni sledi.

Blisk, takšen si v togoti,
 Če brat te spremlja zvesti,
 Nevidni, grozoviti,
 Ki daljno zemljo stresa!
 Al, blisk, ti nisi vedno
 Tak strašen in srditi!
 V nočeh poletnih mračnih
 Te vidimo od dalječ
 Žareti brez grmenja.
 Oj kak pogled prekrasen
 Se nam ponuja tedaj!
 Kolikorkrat se svetiš,
 Zdi se mi, da odpera
 Nebó se pred očesom,

In gledam svitle stopnje
Že pred prestolom Božjem.
Da. mili blisk, pogosto
Me misel je zavzela,
Da vtegnilo bi biti,
Kar vidim, le za kratko
Odkrito oko Božje.

Ljubezen in domovina.

(Novela, po nemškem spis. J. Z.)

Bilo je v zimi leta 1852:

Hud, mrazen vihar divja po ulicah nekega avstrijskega mesta, ter goste snežene oblake pred seboj pōdi.

V nekem priprostem stanovanju opazimo tri osebe.

Prijazen starček, ktereга cela prikazen modrijana naznanuje, drži v svojem naročju mlado devojkō, divno, nadepolno deklico. Lepa glavica z zlatini kodri počiva na njegovih prsih, ali modro oko gleda zalo podobo mladenčā, ki pred njo stoji.

Plamenijo mu oči polne ljubeznive radosti, ko je mili pogledi krasotice zadenejo.

In sladko se smehlja modri častitljivi oče, kot da bi htel blagosloviti davno sklenjeno dušno zavezo.

„Ljubita se, moja otroka!“ začne globoko ganjen. „Zakaj obliva rudečičā vajna lica? Veselim se vajne zaveze!“

„Moj oče!“ zdi hne gospodična radostna.

„Moj učenik, moj dobrotnik, moj oče! Vi me zasipavate z dobrotami!“ kriči mladeneč veselja ter se pred nagovorjenim na kolena spusti.

„Vstani, Agezila!“ mu ta v besedo seže.

„Se mar spodobi vnuku maratonskih junakov — klečati? — Vstani, moj sin, vselej sem te tako imenoval, ali nikoli ne tako radostno, tako pomenljivo kakor danes!“

„In jaz — al se Vam za to kdaj zahvaliti morem?“ zavpije mladi Grk. „O, da bi enkrat mojega srca krv poželeli in me te ure opomnili!“

„Ha, ha, srčen junak!“ mu odvrne učeni mož šaljivo s prtom pomiguivši. „Mnogi imajo pravico do tvojega mladega življenja, med njimi tudi tale deklica, ktera ti je celo vdana.“

Leontina potrdi tiho se smehljajé te besede.

Agezila jo za roko prime ter jo sréno poljubi, med tem ko oče Norbert nadaljuje.

„Zadostuje mi sreča mojega otroka.“

„Krv tvojega srca znaš prihraniti.“ —

„Za Grško!“ mu mladencé navdušen v besedo seže.

Leontina ga z radostjo gleda.

Kako lep je bil to izrekši.

„Če te kliče, gotovo, moj sin! kateri mož ne bi prelival rad svoje krvi za domovino, ako je potreba. Danes pa hočemo misliti, da tega ne bo nikoli potreba, hočemo misliti, da boš živel svoji v očetnjavi prid. To je lepše in boljše, kot če bi zanjo vmrl.“

„Kdaj je kak narod brez bojevanja mogočen postal ter se poslavlil?“

„Menim le, da bolje je, zmago preživeti, kot se v grob položiti, kakor semensko zrno, iz kterega se le rastlina izklijje, kdar je strohneno. Verujmo, da ti bodo cveli jasni prihodni dnevi. Saj mi tako radi sanjamo v zimi življenja zlate sanje ako se zopet pomladimo v vigradi, ki v naših otrocih nas obdaja! Kako me vajna sreča srečnega dela! In vendar, moj Agezila, — ako sem prej na prihodnost svojega otroka mislil, navdajale so me mnogokrat težke, čemerne skrbi! — Ktero drugo prihodnost ima deklica, kot tisto, ki si jo njena ljubezen izvoli? En pomenljivi trenotek odloči ji osodo celega življenja. Pričakoval sem ta trenotek z vedno večimi skrbmi pri svoji Leontini, ko se je deva krasno razcvetala. Radostno in vendar s strahom vidil sem njeno notrajno življenje cvesti. Tako nežno sem vidil njeno dušo, da bi tudi naj slabejše nesoglasje njeno harmonijo pokončati zamoglo. Celó njeno bitje bilo je poezija, tiha vnetost za veličastne in lepe reči polnila ji je vse misli. — Kje bi bil mladeneč, ki bi to srce poznati, ceniti in napolnovati mogel. Le posebna idejalska narava bi se znala s to v dobri zavezi zediniti. Ti pred vsemi, moj sin, ti si kazal v mislih in počutkih, v besedah in v djanju duševno zlahtnost; nosil si jo v sebi kot sveto dedšino naroda svojega. Blagor mi, da sta vajni srca se našle! Vidva se bota spoznala, se bota ljubila s tisto čisto gorečnostjo, ki vsem viharjem časov se vpirati zamore. Objemajta se, radujta se svoje sreče. Otroka moja, blagoslavljam vaju!“

In tiho se objemate mladost in starost, preteklost in prihodnost kot v nerazločljivi večni združbi. Srečni ljudjé.

Mrazen veter je pihal po praznih ulicah.

Mlad, v plašč dobro zavít mož obstoji pred hramom in gleda kviško na razsvetljena okna.

V duhu gleda lepo družbo v hiši modrijanovi. Zlatokodrasta glavica prekrasne devojke se mu stavlja pred oči. Tudi njega gleda, ko nežno roko v svoji drži, gleda ko starček ju blagoslavlja. In globoko vzdihne iz težave polnih prsi s pretrganim glasom:

„Srečni ljudje!“

Baklajoča luč bližne svetilnice osveti blede lice jegovo, katero je zgoduje skrivno trpljenje naznanjalo.

Mimo hiti — neko pesem pred se tiho popevaje, kot da bi hotel z glasovi pregnati podobe, ki jih mu je stvarjala domišljja.

Al petje ni bilo veselo.

Trpljenje mora trpljenje premagati.

Zapeje tožno polsko melodijo.

Še enkrat se obrne na kraju ulice k svetlim oknom priprostega hrama in vzdihne žalostno:

„Srečni ljudje!“

II.

Bila je polnočna ura.

V samotni sobici gori še medla luč.

Teško glavo z rokama podpirajé bedi nemirni in zamišljeni mladi Poljak, Ivan Miljevski, in pričakuje prijatla in spavnega tovarša.

Zdaj pride po stopnicah gori. Dveri se odprejo in v izbo stopi radosti pijani — Agezila.

„Še bediš, dragi moj Ivan?“

„Nisem mogel spati, dokler te ni tú bilo.“

„Dolgo sem se mudil, ni res? — O veselje, veselje odganja spanje!“

„Kakor žalost!“ šepeta Ivan tiho pred se.

„Napolnuje me neizmerna radost. Prava sreča se mi je prvokrat pokazala in tako iskreno sem jo gledal, da sem veselja pijan. Leontina bo moja — zapopadeš li to, brat — moja, za vse žive dni!“

Miljevski si roke pred oči drži, kot da bi ga slaba luč motila.

Agezila nadaljuje.

„Ne potrebujem leta več, da šole dovršim. Potem jo peljem pred oltar in odtod na Grško. Njen oče gre z nama, nikoli se ne ločimo več. Moja dedna lastnina nam daja živež. — Živeli bomo priprosto ali zadovoljno in srečno — v moji domovini!“

Ivan plane kviško in se nemirno po sobi sprehaja.

Po kratkem molčanju se bliža Agezila prijatlu, ter mu roko iskreno popade.

„Razumevam te. Prizanesi to mojemu veselju. Odpusti!“

„Jaz nikake nimam očetnjave!“ zavpije Ivan ves pobit in prevzet od žalosti. „Ostanem sam!“

„Pojdi z nami, pojdi. Z veseljem te bomo v svojo družbo sprejeli.“

„Z vami? O nikdar, nikdar ne!“

Ponočni burji enako se je vleglo nekaj Poljaku na obraz. Agezila mu gleda v lice in misli v dnu njegove duše krvavo bojevanje na planjavi Ostrolenki zagledati in iz globočine zaslišati tožni glas „Finis Poloniae!“ — Ni slutil, da bila je le neka dekliška podoba, ki je prijatlu čelo pooblačila, oči temnila in ustnice pretresovala. Mislé, njegovi volji vstreči, ga nagovarja močno.

„Ne bodi tako zaprtega srca! Zlajšaj si svojo žalost. Razsajaj, divjaj, hrepeni po bojevanju; to povzdiguje, navdihuje dušo, to pomaga. Pojdi, mečevala se bova!“

In naglih misli seže po špade, ktere ste na steni visele, ter eno prijatlu ponudi.

„Mečevati se!“ vsklikne Poljak in divje se mu zasvetijo oči. Zamišljen popade držaljško tenkega meča.

„Zakaj se pomišljuješ. Ni boljšega pomočka, svojo težavo odpoditi, ako je prevelika. Ona se zlije iz prsi v roko, v klinjo — in mir se vrne k tebi. Skusil sem to mnogokrat, kdar se mi je svet majhen in reven zdel. Vzemi!“

Stojita drug proti drugemu, oko v oko, in jena meča se križata; luč na mizi vmira.

A! bi izlil dušen vihar v roko in v klinjo — ljubosumni vihar?

Blisk na koncu meča hrepeni po magnetu, ki ga močno na se poteguje — na radosti polno srce soljubnika. Nekatere iskre odskakujejo že kakor demoni, kot da bi hteli reči: Zakaj odlagaš? Le en zbodljaj v prsi brezskrbnega, ki se tu za šalo bojuje, — dobro namerjen zbodljaj in. — Ne, ne ne! Prsi so prijateljske! Na tih prsih je počival v mnogih žalostnih urah, na tih prsih je v nadušenih trenutkih sanjal lepe sanje o osvobojenju domovine, to srce ga je bilo razumelo, tolažilo, je ž njim čutilo.

Meč mu iz rok pade, on pa se vrže na one prsi in — joka.

„Ni res, moj Agezila? Nič na zemlji ne more najnega prijateljstva razdreti.“

Sveto prizadevanje splotlo je njegove vezi; — nikdar se ne bojo strgale!“

„Nikdar!“

In verjela sta to, kakor sta verjela, da bodo veseli prihodnji dnevi njunima narodoma prihajali. Simpatija enakega prizadetja, enakega žalovanja, enakih nad ju je prijatla storila. Kar ju je zedinilo, bila je željna nadušenost za osvobojenje in poslavljenje svojih očetnjav; — nadušenost, ki gorečeje plameni od čarobnih sanj prve ljubezni. — Kaj bi ju moglo razbratiti?

„Luč vgasne; čas je, da počivat greva. Lahko noč, mili moj Ivan!“

„Lahko noč! Naj bi se tebi — srečnemu — sanjalo o — Leontini!“

III.

Neke tedne potem stopi Agezila malo razdražen v kavano, v kateri je profesor Norbert po navadi dve ali tri ure vsaki dan časnike prebiral. Veselo kliče mladenča k sebi ter ga prijazno pozdravi.

„Kaj novega iz Črnogore?“ popraša ta urno bližajé se.

„Malo važnega!“ odvrne profesor precej hladno, mu poda nek list ter s prstom nektere vrste zaznamva.

„Prepričaj se sam!“

Oko mladenčevo preleti vrstice in lice se mu razvedri.

„Malovažne imenujete Vi take novice? Je li junaški vpor majhnega, zapuščenega naroda zoper ponosno turško vladarstvo, pred katerim je nekđaj cela Evropa trepetala, malovažen? Je li to malovažno, da cesarstvo, nekđaj tako strašno, z vso svojo močjo peščico črnogorskih vojakov vkrotiti ne more? Konec bo Turčiji — to mi pravi goreče srce; revno, dolgo mučeno ljudstvo je začelo slavno bojevati se zoper svoje zatiravce!“

„Preveliko zaupanje imaš, moj sin! Ti boji gotovo ne bodo pokončali Turškega. — Al na dve važnejši prigodbi te spominjam, — da je dunajski dvor poslanca v Carigrad odpravil in da se o svetih krajih še vedno prepirajo.“ —

Ravno pride markér z večernim listom. Kmalo ga rado-vedna bravska drhal obsuje.

„Čitati, čitati!“ kričijo nekteri.

„Potrpite gospodi!“ stoka tisti, ki si je bil časnik pridobil.

Zdaj zakliče eden, ki mu čez pleča v list gleda.

„Avstrijani marširajo!“

„Kdo maršira?“

„Avstrijani! — Ste mar gluhi?“

„Kam?“

„Proti turški meji!“

„Oče!“ zavpije Agezila, ter profesorju iskreno roko stisne, med tim ko se mu oči zabliskajo. „Čujete li to?“

„Bog daj srečo, moj sin, Bog daj srečo!“

IV.

Kakor je znano, se je bil avstrijanski poslanec celo mirno z carigrajskim dvorom pogodil.

To mlademu Grku ni bilo po volji; postal je otožnega srca.

Temnega obraza je postopal po mestu in tudi pri Leontini se ni razjasnilo njegovo lice.

In ona — to opazivši — čutila je prvo britkost svojega življenja.

Da je on zamogel čemerem biti — zdaj, ko so jima naj lepši upi cveteli, da je tudi le senca nevolje veselje zakaliti

mogla, s katerim je moral svojo dolgo poželjeno srečo — večno zavezo ž njo — pričakovati, to ji je milodušne oči pooblačilo, to ji je srce s tihim žalovanjem napolnilo.

In vendar ga je razumela, vendar je sledoval njen duh visokim mislim in namenom njegovim, vendar je v gorečem mladenčju ljubila moško velikodušnost. Nadušilo jo je prizadevanje njegovo, ker bilo je ravno njegovo; s ponosnejšim srcem mu je bila vdana, ker se ji je prizadevanje njegovo žlahtno in sveto zdelo.

Al bala se je na tihem, da bi se pri njem ljubezen od domoljubja ločiti vtegnila. Scer še ni spoznala te nevarnosti, ali neprevidoma jo je oplašila; žalovala je ne vede zakaj. Mnogokrat jo je oče zamišljeno pred se gledati vidil, al vendar je mili obraz vedno kazal, da je prijetne sanje sanjala. Ker je to znamenje zdaj bilo zginilo, ga je zlo skrbeti začelo.

Da je moral Agezila vzrok tega biti, mu je koj jasno bilo. Al — bi li bil mogel zategavoljo se nad njim jeziti?

Le enkrat mu ljubeznivo očita:

„Nemoško je,“ reče k njemu, „brez dostojnega vzroka tako žalovati!“

„Brez vzroka!“ zakliče mladenec na glas. „Nemoško — tožiti, ako se namen življenja vedno bolj oddaljuje, in naj lepše upanje vsahnuje. Kdo ima več se potoževati, kot jaz?“ —

„In Leontina, nevsmiljeni!“

„Odpustite, moj oče, odpustite mi. Potrpite z menoj! Potolažil se bom!“

In bil bi se potolažil, ako ne bi bile nove dogodbe črnih oblakov pred milo solnce njegove sreče nazaj privedle.

Ruski dvor je bil družega poslanca v Carigrad odpravil. Ker je ta s turškimi diplomati krepko in predrzno ravnati začel, so se opešani upi mladega Grka zopet oživljali. Ostrmel je samo nad tem, da zdaj profesor ni bil več njegovih misli. Temu se ni htelo dopasti, da so se trume ruskih vojakov v Besarabiji pomnoževale.

Agezila ni razumel njegovega političnega mnenja. Bolelo ga je pri srcu, če se je govorilo o tih dogodbach in če so hladne besede Norbertove mu veselje kalile.

Zakaj so se Leontini solzice iz krasnih oči vlivale, kedar je bila sama z ljubljanim in kedar je on — ves zamišljen — poprašal: „Razumiš svojega očeta?“

„Me ljubiš, Agezila?“ zašepeta po kratkem molčanju.

On ji goreče poljubi ustnice in hiti od nje.

Vrže se v naročje prijateljsko, željen, se ž njim pogovarjati. Toži mu, kako hladno se je bil profesor proti njemu obnašal.

Al kaj je čutil, ko mu Ivan Miljevski naglo svojo roko odtegne in strastno po sobi sem ter tje hoditi začne.

„Kaj imaš?“

„Dolgo sem te molčé opazoval,“ mu odvrne Ivan z nekako razkačnim glasom, al kjer se zdaj sam o tem pogovarjati hočeš, naj ti tudi moje mnenje ne ostane zakrito! — Obnašaš se res, kot bi te nove dogodbe prav razveseljevale?“

„In zakaj bi me ne? Ruska intervencija.“ —

Potihne naglo, ker ga Ivan srdito pogleda in divje zakriči
 „Ne izusti mi tega imena!“

Agezila spozna, da mu je prenapla beseda ušla, da prijatla niso nadajali tisti predrzni upi, čeravno sta se bila mnogokrat skup o splošnih idejah nadušeno pomenkovala.

Razkačenost Ivanovo si je lože razjasnil, kot Norbertovo.

Kakor je on turško vladarstvo črtil, moral je Poljak rusko črtiti.

Prijazno podade prijatlu desnico in reče.

„Ne zamerim ti tvoje naglosti!“

Oba molčita.

Al poprejšna prijaznost med njima, poprejšna srčna zložnost zginili ste počasi.

Kakor v jeseni cvetno listje od vele rožice zaporedoma odpada, sahnela je tudi prijatloma — ljubezen prijatelska.

V.

V kavani sta bila Agezila in učitelj njegov o politiki ostro besedovala. Tudi mladi Poljak se je v prepir mešal.

Žalosten in nevoljen se poda profesor v svoje stanovanje.

Ko vidi hčerko pri oknu sedeti in po navadi sanjajé v višnjevo nebo gledati, na katerem se je večerna zvezdica prikazala, mu je tožno postalo srce.

Globoko ganjen objame svojega otroka in zdihne.

„Moja Leontina, moja vboga Leontina!“

Devojka obrne solzopolne oči k njemu.

„Kje je Agezila?“

„Mislim, da ne bo prišel danas.“

„Zakaj ne, moj oče!“

„Ne jezi se nad menoj, draga! Ko sva se ločila, prosil sem ga, da naj pride, da bo z veseljem pozdravljen. Gotovo pride.“

Agezila ni prišel.

Hitél je v svoje stanovanje. Bila je že tema. Težave poln se vrže na posteljo in zdihne s potrjim glasom:

„O Leontina, o moja Leontina!“

Nek bližen hrup mu dokaže, da ni sam.

Poljak Ivan je bil — zaslišavši ime Leontinino — kviško planil. Prvikrat se razsrdi nad soljubnikom.

Prvikrat se mu vlije — kot dereča voda — britka zloba v srce. Ne odpusti mu več, kot poprej, pozabi, da ga je bil nekdam ljubil, pozabi, kako iskreno ga je bil ljubil, spozabi se tudi celó — ostre besede izustivši:

„No, moj visokonadušen Grk ne sanja samó o poslavljenju svojega naroda, nego tudi o podobi neke devojke!“

Agezila mu srdit odgovor da.

Nov prepir se je začel.

In hudi nasledki niso izostali.

Prijatelj se je razdvojil s prijateljico, oče s sinom.

Nekega jutra je zapustil Poljak stanovanje, v katerem sta bila tako dolgo skup živela, ter se ni več vrnil.

Bal se je, svojemu nekdanjemu prijatelju blizo ostati, da ga ne bi še bolj črtiti moral.

Leontina odzadaj ni bila več mila srednica med očetom in ljubljencem — poezija te zaveze — bila je jokajoči angelj na smrtni postelji svete edinosti in lepe sprave.

VI.

Bilo je v jeseni leta 1853.

Politične zmešnjave naznanjale so veliko vojsko. Že so se sovražne armade na bregovih Donavskih zbirale in ladje zahodnih držav plavale so proti Bosporu.

Razširjal se je glas, da se je Turško brodovje pri mestu Sinope pokončalo.

Neizmerno veselje vpijanilo je mlademu Grku dušo.

„Kaj meniš zdaj?“ posmehuje se osupnjenemu Poljaku.
„Kaj meniš, brat?“

Le kratko časa trpelo je to veselje. Konec leta 1853 je prinesel glas, da hočejo Grki zoper Turke vstati.

Z vedno večimi skrbmi gledal je Norbert Agezilaja, ktere-
rega so vroče želje — kot mogočen magnet v jutrove dežele
vlekle.

Vedel je, da je mladenec zgubljen, ako tje odide, zgubljen
ne samo njemu in ljubeči zaročnici, zgubljen tudi sebi in svetu.

Smililo se mu je mlado življenje. Pa tudi za drugo živ-
ljenje se je bati moral.

Kakor mladenču zginile so tudi Leontini rožice iz nežnega
lica, venela je vidoma, smrtna žalost jo je pekla v deviškem srcu
razpor med onima, ktera je ljubila.

Imela je prenežno dušo. Nobena britka osoda bi ji ne
mogla duše potreti, ako bi le s svojima ljubima združena bila,
al pobitega srca je vidila prepir med očetom in ljubljencem rasti.
Norbert je bil prav rekel. „Ljubila je mladenča s tisto gorečo
ljubeznijo, ki se vsem viharjem nemilih časov vpirati more.“ On
ji je bil celo življenje, — alj proč od nje v daljue kraje so ga
gnale njegove želje.

Mnogokrat je Norbert mladenča za roke primši tiho zdih-
nil: „Agezila, vsmili se mojega otroka!“

In Agezila se je vstrašil, ako je devojki v blede obraz in
zajokane, motne oči pogledal, in besede, s kterimi se je ravno
posloviti hotel, so mu v grlu zaostale.

V prsih pa ga je trpinčilo, in mislil je v duhu čuti de-
monske svarjenje: „Slabec, zadržuje te bolečna deklica!“

Majhna iskrica rodi mogočen plamen.

Neko jutro se poda Agezila naglo v stanovanje učenega moža. Plameni mu obraz, bliskajo se mu oči, vse vré in kipi v njem.

„Moj oče, moja Leontina, ne zamerita mi — — pridem, da od vaju slovo vzemem za dolgo časa — morda za vselej. Jaz moram.“

Misliti se da, kako so te besede Norberta in Leontino stresle.

„Kličejo me — bratje iz dalne zemlje — kličejo me. Že vihrajó zastave puntarske v Albaniji. Vsi sinovi naše Helade so povabljeni k slavnemu boju. Nočem zadnji od onih biti, ki za ta glas marajo. Jutre zgodaj zapustim to mesto!“

„In tá?“ poprašá Norbert svojega otroka obimši.

„Agezila! zdihne Leontina.

„O, draga, ljubljena devójka, moja sladka zaročnica, ne reci mi, da moram ostati! Ako ostanem, sem plašljiv malovrednež. Ne dopusti, da to postanem.“

Leontina, molči.

„Ne boj se, hčérka, nagovori ga, — ne zavoljo mene, ne zavoljo sebe, ampak zavoljo njega, — v njegov prid! — Otela ga boš krvave osode, ako ga zadržiš. Namenjen je se v vojsko podati, iz ktere bi ga ne bilo več nazaj!“

„Ne bojim se smerti za domovino. Imenovali ste me vnuka maratonskih junakov. To sem res. — Leontina, če me zadržuješ, nisi deklica mojih idealskih sanj!“

Leontina molči.

Občudovala je ljubljenca, ako ravno ji je srce pokalo.

„Oj, poljubiti hočem te tihe ustnice!“ zavpije Agezila navdušen. „Ohrani mi svojo ljubezen! — Le eno mi je dražje na zemlji, — domovina!“

Nagla misel razvedri Leontini žalostni obraz. Šeptala je:

„Zaročnica sem tvoja. Vzemi me seboj. Sledim ti kamor koli greš, jaz sem deklica tvojih sanj!“

„Leontina,“ zakliče Norbert osupnjen, „kaj govoriš nesrečnica!“

„Oče, vmrla bom, če naju on zapusti!“

„Ne, ne, tvoja nesreča, oslepljen mladenec, „naj ne bo tudi njena! Čuj me. Ako se od tod podaš, je tá za te zgubljena — to ti prisežem, — če bi se tudi kedaj vrnil, zgubljena ostane za te. Zdaj izvoli, kar hočeš!“

Jeza je bila učinila, da je starec s tako ostrim žuganjem srce mladenčevo napadel, Agezila pa je te besede v celem groznem pomenu razumel.

Bral se mu je iz bledega obličja dušni boj, ki mu je prsi razdiral.

Po dolgem bojevanju s seboj mrmra z žalostnim glasom: „Odrečem se ji!“ in hiti proti vratom.

„Agezila, moj sin!“ ga zakliče Norbert še enkrat.

Agezila obstoji.

Mili glasovi, ki so mu v poprejšnih dnevih tako sladki bili, ga zadržujejo.

„Oče moj, ločimo se brez zamere, jaz grem, kamor me čast kliče!“

„Ne idi, tvoje goreče želje te slepijo. — Agezila, opominjam te zdaj tiste radostne ure, ko sem prvokrat zavezo vajnih duš blagoslovil. Takrat si rekel, da se mi nikdar nisi kos vredno zahvaliti, in naj bi tudi krv tvojega srca tirjal, opomnivši te one ure. Glej, ne tirjam danes tvoje krvi, ne tirjam drugega, kot tvoje mlado, nadepolno življenje, ki se mi smili. — Ostani Agezila!“

„Narod moj ima pravico do mojega življenja. Z Bogom!“

Ko hoče oditi, ga Leontina trdno z rokama drži: „Agezila, vzemi me s seboj!“

Agezila pogleda nežno, bolešno deklico, blede njeno lice, in molči. Norbert pa jo prime za roko in kriči:

„Daj mi otroka nazaj, zaslepljeni človek, daj mi otroka nazaj! Leontina počiva omamljena v njegovem naročji.“

„Glej, kaj si naredil iz mojega otroka!“

Ta pogled mladenču srce krvavo rani.

Goreče lice z rokama pokriva je dirja otod, kajti srce se je oglasilo:

„Proč, proč, ako nočeš nezvest biti svoji očetjavi!“

VII.

O ravno tem času je bil Poljak Miljevski pri slavnem zdravitelju, s katerim se je bil pred kratkim soznal. Pomenkovala sta se o dnevnih dogodbah — o vstaji v Albaniji, kar naglo sluga v sobo stopivši nek listek doktorju izroči.

Doktor ga pregleda in reče potem:

„Ne zamerite, prijatel, kliče me moja dolžnost. Nate, berite sami!“

To izreki odide naglo.

Ivan Miljevski čita:

„Doktor, za Božjo voljo prosim vas, pridite moja hčerka, revna moja Leontina — pridite, pridite! Norbert.“

„Moj Bog, moj Bog!“ zakriči in hiti odtod,

Leontina je bila res celo bolena. Doktor je majal z glavo, in to je dovolj dokazovalo Norbertu, da je bilo življenje njegove Leontine v smrtni nevarnosti.

Agezila ni vedel za to. Ves omamljen se je bil v svoje stanovanje vrnil, kjer se je napravljal na pot. Strašno noč je imel — brez spanja. Več kot stokrat se mu je mila podoba Leontinina v duhu prikazala z rokama po njem segaje, kot da

bi ga htela zadrževati. Vedno novi spomini so mu dušo napadali, spomini preteklih dni, od katerih je bil namenjen se ločiti. Kako željno je pričakoval jutrnega svita, s katerim mu je zasijal prvi dan novega življenja, ki mu je dovolilo, svojim naj gorečejšim željam zadostovati, ki ga je tudi ločilo od tega, kar mu je naj ljubše bilo na svetu.

Zorilo se je. Bil je pripravljen za odhod.

Nekdo potrka zvonaj na dveri. Mislé, da pride služabnik po njegovo robo, odpré.

Miljevski stoji, v plašč zavit, pred njim. Agezila se pred strašnim obrazom Poljakovine na stran vmakne. Nekaj časa se gledata oba oko v oko. Lice Poljakovo razodeva smrtno sovrašтво.

„Agezila,“ začne, „Leontina je preteklo noč vmrla.“

Agezilaju se stori tema pred očmi, naslanja se na mizo; skoraj bi bil omedlel.

„Ti si jo vmoril, ti!“ pristavi oni z grozovitim glasom.

Te besede zdramijo omamljenega Grka zopet. Trepeče, silne zolze se mu vlivajo iz oči, prsi se mu vzdigujejo in pogrezujejo.

Vendar se zopet pomiri divji obraz njegov. Ena misel ga tolaži v ti nesrečni uri, z eno besedo se odveže strašne pregrehe, z besedo, „Domovina.“

Grozno se mu posmehuje Poljak, potem pa nadaljuje žalostnega glasa.

„Agezila, jaz sem jo ljubil!“

Agezila gleda molčé v tihem žalovanji na tla. Novico, ktera bi ga bila v prejšnih dnevih prestrašila, je zdaj celo hladno sprejel.

Kaj je maral za to, da jo je še kdo drugi ljubil? Nje ni bilo več. Čutil je le, kako neizrekljivo jo je on bil ljubil.

Ivan nadaljuje z napol zadušenim glasom :

„Ona te je ljubila in meni se je trgalo srce, al nisem se jezil nad teboj! Bil sem nespameten! Pa menil sem, da jo boš osrečil. Vdan sem ti bil, Agezila, s celo dušo. Eno prizadevanje posvetilo je zvezo, ki naju je prijatla storila. Leontina leži zdaj na mrtvaškem odru, in midva — sva si sovražnika. Danes se odpovem ti zavezi!“

„Tudi jaz; „Živa se ne bova vidila več. Grem na Grško!“

„Ne boš šel!“

„Kdo se mi če vstavlja?“

„Jaz!“

Poljak vrže plašč od sebe, in stoji z golim mečem pred Agezilajem, kteremu drugi meč pred noge vrže rekoč: „Brani se!“

„Nočem se bojevati s teboj. Idi, in pusti me v miru, da grem svojo pot.“

„Jeli, da bi se združil s tistimi divjimi drhalmi, ki se hočejo vojskovati za sveto rusko carstvo, — da bi jih spodbujal s svojim gorečim duhom, jih osrčeval s svojo predrzno hrabrostjo.

Dokler se še moje roke gibati morejo, si ne boš svojih za prekleto vojsko oborožil!"

„Ivan, ne draži me!"

Že je bil Agezila zgrabil meč, al še enkrat se vmiri.

„Nočem se s teboj mečevati, nočem svojega življenjega za tvoje postavljati, ker mi dolžnosti, ki jih do domovine imam, to prepovedujejo.“

Bliža se vratom, Ivan mu pot zastopi.

„Prebodem te, prej ko čez ti prag stopiš!"

Dalje se Agezila ni mogel zdržati. Da mu je kdo zabraniti hotel, svete svoje dolžnosti izpolniti, — ga je razsrdilo. Meč, ki se mu je nasproti postavljaj, je tudi v njem želje zbudil po krvi nasprotnikovi.

Živeti mora, da vidi Grško, da bi se bojeval za osvobojenje svete očetnjave, da bi se poslavil!

Glasovi junaških bratov mu na ušesa priletijo: „Živi, in pomagaj nam!" Zdelo se mu je tudi, da mu duh Leontinin iz višave šepeta: „Živi, da nisem zastonj vmrla! Na tla z njim, ki ti prihodnost vzeti hoče!"

In zopet se križata meča.

Nestrpljivo si prizadeva Agezila, svojega nasprotnika zadet, maha in maha z mečem po prsah njegovih, alj brez vspeha. Brezumno divjanje ga je pogubilo.

Nektere trenutke še — in Agezila leži vkravljjen na tleh.

Komaj more še tako dolgo dihati, da razodene poslednje svoje želje, naj ga namreč z Leontino v eno jamo denejo, in naj napisati dajo na njegov spominek „da je vmrl za Grško.“

Nesrečni oče spremlja svoja otroka k grobu.

Nimajo solz njegove oči; prevelika, pregrozna bila je njegova tuga.

Ivan Miljevski je bil kmalo za tim zginil.

Pozneje se je razširjala govorica, da se je bil na bojišče podal, in da je kot Turški vojak v neki bitvi pri Donavi leta 1854 ostal.

Odlomek iz „Romeo in Julija.“

(Poslovenil J. Z.)

Drugi prizor, drugi nastop.

(*Kapuletov vrt.*)

Romeo nastopi.

Romeo.

Smeji se ranam, kdor jih ni počutil.
 (Julija se prikaže zgor pri oknu.)
 Al glej! skoz okno luč se tam prikaže!
 Izhod je to, in Julija je solnce!
 Vzdiguj se, milo solnce! Vmori luno,
 Ki v bledi že zavidnosti propada,
 Ker jako jo v lepoti prekosiš:
 Ne služi ji, ki blede in zeleno
 Vestalsko oblačilo vedno nosi,
 Obleko abotno. Odvrzi jo!—
 Ah gospodična je, ljubezen moja!
 O, ko bi vedla ona, da je to! —
 Zdaj govori, — besede ne, — al kaj?
 Oko le marnova, — odgovor dam.
 Predrzen sem, ne k meni govori:
 Dve zvezdici, najzaljši na nebesu
 Odplavavši prosili ste očesa,
 Naj svetijo, dokler se vrnite.

Ko b'li bi tam očesa, tukaj zvezdi,
 Ju osramotila svetlost bi lica,
 Kot solnce lučnico; le zarjo milo
 Oko bi njeno iz višave vtilo,
 Strmé ptič ptiča s petjem bi zbudil,
 Mislé, da noč je svitli dan zakril.
 Glej, kot z roko zdaj lice si podpré!
 O, če bi bil te roke rokavica,
 In čutil lica!

Julija.

Ah!

Romeo.

Zdaj govori!

Govori dalje, sladki angelj moj!
 Ker veličastno mi to noč bleščiš,
 Kot krilat posel iz višin nebeških
 Vmrjočemu, ki kviško svoj pogled,
 Strmé nasproti mu povzdigne in
 Opazi, kot skoz lene zdaj oblake
 Odtod vesla po zračnem polokrožji.

Julija.

O Romeo, zakaj li Romeo?!
 Odreci rodu se, odvrzi ime;
 Če ne, prisezi večno mi ljubezen
 In dalje nisem Kapuletova.

Romeo (pri sebi.)

Al bi poslušal še, al govoril?

Julija.

Le ime tvoje mi sovražno je ;
 Ti sam si, le ti sam, ne Montagi.
 Kaj Montagi je? Roka, noga ne,
 Ne rama, lice ne, al drugi del,
 Od bitja tvojega. — Spremeni ime!
 Kaj je za ime? — Kar se roža zove,
 Diši sladko, kak' koli bi se zvala.
 Tuđ' Romeju, če Romeo ne bil bi,
 Ostala vrednost bi, ki jo ima.
 Imenu, ktereга ti ni potreba,
 Se odpovej in moje celo bitje
 Si nadomesti!

Romeo.

Sveta mi beseda!
 O ljubi me, in spet se dam krstiti;
 Odzdaj zavržem ime Romeo.

Julija.

Kdo si ti, ki zavit u temno noč
 Poslušal si moj samogovor?

Romeo.

V kratkem
 Oznanit' ti ne morem, kdo da sem ;
 Ime, o sveta, zaničujem sam,
 Le, ker sovražno tebi se glasi.
 Raztrgal bi ga jaz, če b'lo bi v pismih!

Julija.

Uhó ni pilo sto besed še moje
 Od ustnic teh, in glas že znan mu je.
 Al nisi Romeo Montagovi?

Romeo.

Oboje ne, če se ti ne dopada.

Julija.

Kako dospel si sem, s katerim namenom?—
 Visok je zid, doplezat' ga težavno.
 Pomisli, kdo da si, ker bil bi zgubljen,
 Če eden mojih stricev tú te najde.

Romeo.

Priplaval na perutih sem ljubezni:
 Ljubezni ne strašijo zidi, bregi;
 Kar le ljubezen zna, začenja srčno;
 Zato me ne plašijo strici tvoji.

Julija.

Če te zasačijo, te umorijo.

Romeo.

Nevarnejše mi tvoje so oči,
 Kot meči stricev vseh. O, glej prijazno,
 In vstavim se močem razkačenim.

Julija.

Za svet ne htela bi, da bi te vid'li!

Romeo.

Temnotne noči plašč me jim zakrije.
 Če me ne ljubiš, naj me vjamejo!
 Še bolje, če jih jeza me pokončá,
 Kot da bi živel večno in — brez te!

Julija.

Kdo sem na toti kraj te vodil je?

Romeo.

Ljubezen mi ga iskat je velela;
 Podala mi je um, jaz nji oči.
 Nisem veslar, al če bi daleč b'la,
 Kot breg, po katerem daljno morje rije,
 Za takšen biser stavil bi življenje!

Julija.

Ti veš, obdaja nočna tmina me,
 Sicer oblila bi me rudečica
 Zavoljo tega, kar ti prej sem djala.
 O rada, rada zatajila bi,
 Kar rekla sem, al proč s hinavšino!
 Povej, me ljubiš? Trdil boš gotovo,
 In jaz zaupam ti. Če bi prisegel,
 Nezvest postal bi morda. Jupiter
 Se ruga preljublencem krivorotnim.
 O dragi Romeo, me ljubiš ti?
 Obstani mi, al če te misel vname,
 Da se prehitro vdam, se mrzit' čem,
 Grbati čelo in odpraviti
 Snubitelja, inachi pa nikdar.

Moj dragi Montagi, prenežna sem,
 In lehkodušna bi se ti dozdelala;
 Al zvestejša ostanem ti, prijatelj,
 Kot druge, ki se nosijo ohole.
 Tud' jaz bi bila se potajila,
 Ako ne bil bi slišal tak nenadno
 Govor ljubezni moje. Ah, odpusti;
 Ne grajaj mi obljube te prenagle,
 Ker ti izdala noč je srce moje.

Romeo.

Prisežem, Julija, pri sveti luni,
 Ki srebrno obsija té drevé. —

Julija.

Pri luni ne prisegaj, pri lažnjivi,
 Ki vedno, večno svoj obraz spreminja,
 Da ne enako tvoje bo ljubljenje.

Romeo.

Pri čem tedaj?

Julija.

O raji ne prisegaj!
 Al če te volja je, pri sebi le,
 Pri temu, kterega častim kot boga.
 Verujem vse.

Romeo.

Pri vročem srcu svojem —

Julija.

O naj! Čeravno radost ti si moja,
 Ne veseli me te noči zaveza.
 Prenagla je in nepremišljena,
 Podobna blisku, ki je davno proč,
 Če kdo poreče „bliska.“ — Lahko noč!
 Naj te ljubezni popica cveti
 V poletji, dokler spet se vidiva.
 Prelahko noč. O da bi radost ta,
 Ki me razgré, tud' v tvojih prsih b'la!

Romeo.

Tak brez tolažbe vse me zapustiš?

Julija.

Kako bi več tolažbe pozelel?

Romeo.

Prisego da me ljubiš ti — za mojo.

Julija.

Prisego čul si, preden si želel,
 In vendar bi nazaj jo rada vzela.

Romeo.

Zavrgla bi jo rada? Zakaj, ljuba?

Julija.

Da bi jo samovoljna zopet dala.
 Al sebi to le vošim, kar imam.

Ljubljenje moje morji je enako
 Po globosti neskončni. Več ko dam,
 Tem več imam; oboje je ne'zmerno.

(Dojnica kliče znotraj.)

Me kličejo. Z Bogom, prijatel moj!
 Zdaj, dojnica! — Ostani zvest mi, dragi!
 O čakaj malo tú, se vrnem koj.

(odide)

Romeo.

O srečna, srečna noč! Bojim se le,
 Ker noč je zdaj, da vse bi bilo sanje,
 Presladko le, premilo za resnico.

(Julija se spet prikaže.)

Julija.

Še tri besede, ljubi Romeo! —
 Če dober je namen ljubezni tvoje,
 In zakon vzrok, oznani jutre mi
 Po poslu, ktereга ti bom poslala,
 Kje in kedaj se bova poročila.
 Ti k nogam srečo svojo položim,
 In spremljam te, ljubljeno, po celem svetu.

Dojnica (znotraj):

Gospodična!

Julija.

Če drugih misli si.
 Te prosim —

Dojnica.

Gospodična!

Julija.

Pridem koj! —

Ne snubi dalje, pusti žalost mi.

Zjutraj poslala bom. —

Romeo.

Pri duši moji!

Julija.

O tisučkrat lahko, lahko noč!

(odide.)

Romeo.

Gorjé tisučkrat mi, če ti si proč!

Kot fant od bukvic — ljubljén'c k ljubci
teče,

Kot otrok dom — je zapustiti neče!

(odide počasno.)

Julija (se vrne.)

Stoj, Romeo, stoj! — Z glasom sokolovim

Sokola blagega nazaj bi zvala;

Al sila zmolkla je, glasu sovražna,

Votline sicer jek razgnala bi,

In hripav jezik njen omamila

Z glasom imena „Romeo“ donečim.

Romeo.

Sree le moje ime moje kliče,
O srebru zvon za ljubčeka po noči,
Za poslušavca muzika!

Julija.

Romeo!

Romeo.

O ljuba mi!

Julija.

Povej, o kateri uri
Naj pošljem zjutraj k tebi?

Romeo.

Ob devetih.

Julija.

Ah dvajset let se mi do te bo zdelo!
Nevem, zakaj nazaj te zvala sem.

Romeo.

Naj čakam tù, dokler se boš spomnila!

Julija.

Pozabila bom koj, da tukaj čakaš,
V presladkih mislih, da sem blizu tebe.

Romeo.

In jaz bom stal, da pozabila bi,
Pozabila še, da sem kje domá.

Julija.

Zdaj jutro vstaja. Htela bi, da greš,
 Kot ptiček, kterega le deklica
 Iz rok spusti in spet kot jetnika,
 Oklenjen'ga na niti svilnati,
 Potem, če volja ji, nazaj potegne,
 Ker prostosti mu dovoliti neče.

Romeo.

O, če bi ptiček bil!

Julija.

Če bil bi to!

Al iz ljubezni bi te umorila.
 Zdravstvuj! O sladka bol, se poslovit;
 B' dajala slovo, dokler pride svit!
 (odide.)

Romeo.

Očem bod' tvojim spanje, prsom mir!
 Ak' bil bi jaz te radosti izvir!
 Posikat' zdajci čem puščavnika,
 Da vrli mož navsét mi dober dá.

Plevrat.

Starozgodovinska povest. Spisal J. G.

I.

„Smrt izdajavcem!“ kriči z vojaki vred ljudstvo, ki je bilo tri k smrti obsojene Avare do velikih vrat Celovške trdnjave spremljalo.

„Smrt izdajavcem!“ se ponavlja vedno srditi glas gledavcev. „Taka osoda naj bi pokončala vse nasprotnike našega vrlega vojvoda!“

Visoko tam na obzidju se vzdigujejo vislice, da tudi sovražne trume Avarske, ki Korotansko glavno mesto obsedajo gledati morejo, kakšna kazen rojake zadene, ki so se zvijaško zoper življenje Plevratovo bili zarotili.

Zdaj izvršijo vojaki sodbo in kmalo se vrté trupla izdajavcev v juternem zraku.

In strašno gromi v daljavo krik pričujočega ljudstva in v oblake se dvigujejo živi, srčni glasovi:

„Blagor Plevratu, blagor našemu poglavarju; gorje vsem njegovim nasprotnikom!“

Al strašno tudi odmeva zdaj od druge strani zidovja daleč sem glasen odgovor, odmevajo kriki razkačenih sovražnikov.

Slednič nehajo živioklici Celovčanov; veči del množine se razide, ostali se pogovarjajo med seboj o dogodbi slednega časa.

„Kdo vendar, prijatelj,“ nagovarja nekdo svojega znanca, „kdo vendar, povej mi, je razkril zvijače tih hudodelnikov?“

„To ti ni znano?“ se mu začudi poprašani. „Kdo drugi, kot naša vrla, slavna viteza Dušan in Radivoj, ki sta sluté, da je življenje vladarjevo v veliki nevarnosti, si na vso moč prizadevala, skrivnosti tujcev zaslediti. Veš, da je blagi Plevrad pred letom poslancem Avarskega kralja, ki ga je za roko njegove zale, starejše hčerke, Zorislave, prositi dal, bil odgovoril, da ga nikoli ne bo volja, svojo v krščanski veri izrejeno hčer paganskemu kralju za ženo dati. Odgovor ta je divjega Kakana tako razkačil, da je brž sklenil, se nad ponosnim vladarjem Korotanskim maščevati.“

„Reci raji,“ se blizo nekdo oglasi, — „da je ta odgovor zadostil skrivnim sklepom krvoločnega kralja, ki je že dolgo po posestvu naše lepe dežele hrepenel.“

„Prav, — in dober vzrok je imel zdaj, nas nagloma z vojsko napasti. Al poskušal je tudi po zvijači svoj namen doseči, in troje njegovih dvornikov, ki jih tukaj v zasluženost čast povikšane vidimo, so mu bili obljubili in svoje življenje zastavili, da bodo v kratkem času glavo Plevratovo pred njegove noge položili.“

„Hej, ti hudobneži!“ zavpijejo poslušavci, katerih se je vedno več krog pripovedovavca zbiralo, v živahni nevolji. „Naj jim, vrane izkljujejo prekanjene možgane! Da bi pa tudi goljufnega kralja zadela maščevavna Božja roka!“

„To bo prihodnost pokazala, ako nas srečna osoda Avarskega meča obvarje. — Ali da vam dalje pripovedujem, kar morde

vsim še ni zelo znano, kako so se ti trije v Celovec prikradli izgovarjaje se, da so begunci, ktere je srd kakanov v to deželo zapodil, — kako so milosrčnega Plevrata z zvitim prilizovanjem sleparili, da je zaupal njihovi lažnjivi zvestobi, ter jih častil, kot naj ljubše svoje služabnike! — Groza vas obletava, moji dragi, zvedévše v kateri nevarnosti je življenje našega milega vladarja dolgo časa bilo, dokler nista izvrstna, hrabra in umna viteza ga otela! — Zatoraj smo jima tudi neskončno hvalo dolžni, in dokler naš narod svoje vrle može ceniti more, naj slovita zraven Plevrata — imena Dušana in Radivoja!“ „Slava Plevratu, slava Dušanu in Radivoju!“ se oglasi zopet radosten krik in se razširja po celem mestu, ko se ljudstvo od sodišča na vse strani razsipa.

Dolgo še suka juterni veter viseča trupla obsojencev in — grozne kletve razlegajo se po obširnem taborišču sovražnikovem, — divji glasovi ljute maščevavnosti.

II.

V veliki dvorani Plevratovega grada stojite dve zali gospodični in gledate skoz okno na dvorišče, kjer ravno Dušan in Radivoj mlade vojvodiče s pušicami streljati vadita.

Kot dve žlahtni cveteči rožici ste blišali devi v mladostni milini. Čarobna radostna zora jasnila je prekrasno lice Zori-slavino.

Plamenele so njene ljubeznipolne oči kot zlati žari juterne zvezdice.

Bila je veličastna kraljica lepote in ljubeznivosti.

Zraven vesele živočuteče sestrice je stala Miljana enaka angelju, ki tiho žaluje.

Mila tužnost je obdajala njen obraz, kot večerna zarja spomladne livade.

Zamišljeno gledate obe krasotici na dvor.

Veselo, upanja polno lice Zorislavino razodevalo je sladke skrivnosti njenih misli, njenega srca.

Z očitvidno radostjo sledijo njene oči junaški postavi Dušanovi, medtem ko se Miljani neprenehoma podoba Radivojeva pred oči stavlja.

Nagloma pretrga Zorislava tihoto.

„Povem ti, ljuba sestrice“ začne s srebernim glasom, „tvoje črne skrbi so zastonj. Milostljiva osoda bo nesrečo, ktera se ti blizo dozdeva, od naše rodovine in našega mesta odvrnila! Gotovo bo to! — Nisem kos si misliti, da bi naša cela družina v kratkem tako žalosten konec vzela. — Vrli vojaki nam bodo hude sovražnike od naših krajev odpodili, in potem, — potem čaka nas timveča sladka in brezkončna sreča!“

„In vendar“ odgovori Miljana z tožnim glasom, „vendar tvojim veselim sanjam verjeti ne morem! Radivoj sam mi je slednokrat na skrivnem bil razodel, da nevarnost za nas vsak dan večja postaja, in da Avari zunaj od dne do dne s strajnejšimi napadi obzidje našega mesta doplezati skušajo. In če jim to

enkrat po sreči izide, zgubljeni smo vsi, ker krvoloki ne poznajo milosti!“

Zorislavo obleti groza pri téh besedah. Žalostno zdihne:

„Smrt očetova in Dušanova bila bi tudi moja! — O britke misli! Vmreti v svojih mladih dneh, ko je srce še komaj začelo, sladkost življenja in sreče čutiti!“

„Huda osoda“ nadaljuje sestra, „nas bo vse pokosila, to mi moje sanje, to mi moji predčutki že dolgo naznanujejo. In tako so nam tudi prerokovali, da bo slavno vladarstvo Plevratovo le za kratek čas deželo osrečevalo, in da bo ž njim tudi celi njegov žlahtni rod od zemlje zginil.“

„Ne, ne, nikoli ne!“ jo tolaži Zorislava, čeravno ji je ljubeče srce trepetalo od strahu pred strašno prihodnostjo. „Potreba je takšne temne misli iz glave si spraviti, in upati, dokler je mogoče. Morebiti se kmalo vrne dolgo pogrešeni mir k nam nazaj, in našim hrabrim vojakom ostane zmaga in slava!“

„Bog naj te vsliši, moja ljuba Zorislava“ pristavi Plevrat iz bližne sobe stopivši.

Iskreno poljubi svoji mili hčerki in ju v naročju obdrži.

Častljiva postava skrbnega očeta svojega ljudstva in svoje rodovine v sredi milozalnih devic v cvetju mladosti — tak pogled bi bil globoko ganil srce vsakega gledavca. In še globokejše, ako bi bila duša njegova slutila, da je krvava osoda že razprostirala svoji peruti nad glavami cele te nedolžne, blage rodovine.

Očetovske radosti se sveti lice Plevratovo.

Do zdaj ste ga bili spremljali vedno bojna slava in sreča, ki iz ljubezni do svojih izvira; podala mu je ta dragocene zaklade — nadepolne otroke; mnogokrat ga je bila viša previdnost iz hude nesreče otela; in gotovo ga Božje varostvo tudi v ti nadlogi ne bo zapustilo.

Tako misli vrli mož, in njegovo junaško srce ne obupa.

III.

Gosta juterna megla zakriva kristjanom, ki oroženi na zidovu naskok sovražnikov pričakujejo, sonce in taborišče Avarsko, iz ktereга nagloma strašen hrup privreje.

Kot morski valovi derejo Avarske trume vriskaje proti mestu, ter nastavijo obsedne mašine in lestvice.

Jame se strahovito bojevanje. Čez kupe mrtvih deró sovražniki z divjim kričanjem kviško.

Reka Avarske krvi se meša s slovensko in stok in jok se glasi do neba.

Opeševati so jeli kristjani, ki so branili zidovje, al v pravem času se prikaže Plevrat.

Z veselimi klici pozdravijo zvesti vojaki na brzem konju prijezdivšega.

Kako se je svetilo lice vrlemu vladarju, kako veličastna je bila njegova podoba zdaj!

Radostno ga gledajo in čutijo novo moč v svojih žilah.

On pa jih nagovori z gorečo besedo:

„Možje Korotanski! ko sem pred leti od slavnega kneza to deželo, kot del Borota velike Korotanije, sprejel, — prisegel sem mu, prisegel sem tudi vam, da vam bodem pravičen, dober vladar, da bom branil svojo zemljo pred sovražnikom, da se tudi ne bom bal, ako je potreba, svojo krv za svojo zvesto ljudstvo preliti. Tá potreba je zdaj tú, in nisem pozabil svoje prisege, pokazati vam čem, da sem mož beseda! Al spominjajte se tudi vi, možje Cclovški, podložniki moji, kar ste takrat svojemu novemu gospodu bili obljubili, — da bote ga podpirali z junaško roko, ako se od zunaj kaka nevarnost zoper državo približa, da — mi bote zvesti ostali — do sledne kapljice krvi!“

„Do sledne kapljice krvi!“ zavpije nadušena truma vojakov in se zopet osrčena proti napadnikom obrne.

Glave za glavami odletujejo predrznim Avarom, ki se prizadevajo mestno obzidje doplezati.

Al blizo mestnih vrat se zdaj velik hrup začuje. Avari so bili nekaj zidu podkopali, da se je razrušil. Divje kričaje se valijo sovražne drhali čez razvaline v mesto. Al Dušan in Radivoj jim zastopita pot z svojimi trumami.

Kakor razkačena oroslana planita nad sovražnika.

Njihova meča po glavah barbarov tako nemilo pesem pobjeta, da se z mrtvimi nov zid nakopiči in celi predor zapazi.

Vedno nove trume tira Avarski kralj naprej. Nепrestrašena si junaka krvavo pot delata, akoravno vrste njunih vojakov vedno redkejše postajajo.

Zdaj zadene Radivoja smrtna strela, da se na tla zgrudi.

Dušan pa se še z nepremagljivo močjo dalje bojuje; prizadeva si, do Avarskega kralja pridreti, da bi mu meč v hudo srce porinil.

Že mu je bil blizo, al smrtna osoda ga prej dohiti.

Ko se preboden s konja zvrne, zasliši zraven sebe nekega viteza, ki je bil vedno blizo njega se hrabro bojeval, britko zakričati.

Ni imel časa v ognjenem boju, neznanemu junaku v obraz pogledati.

Zdaj ko se na pol mrtev na tla zgrudi, vpira svoje medle oči v lepo postavo viteza in — ostrmi.

„Moj Dušan!“ zavpije Zorislava v viteški obleki pred njim stojé. „Vmreti hočem steboj!“

In nebesa so vlesišala njeno prošnjo.

V tem hipu od sovražne strele zadeta pade na vmirajočega.

Smrt zedini ljubljenca.

Bila sta srečna, ker nista doživela žalostne osode svoje domovine.

Zmagali so Avari in krvavi dnevi, dnevi joka in stoka, nopočili so Celovčanom.

IV.

V težkem železji stoji Plevrat pred Avarskim kraljem.

Ne straši ga temni obraz ljutega trinoga, al ko zagleda svojo ženo, svoje mi le otroke, vse z verigami vklenjene, kako si plakajé roke lomijo, ga zaboli očetove srce.

Zasmehljivo ga nagromi srditi kralj.

„Spoznaš li zdaj, moj dragi Plevrat, da te je pravična kazen zadela, ker si troje mojih naj zvestejših služabnikov krivično obsodil in nesramno vsmrtil? — Glej, enaka smrt je tebi, tvojim otrokom, tvoji ženi odločena, da boš svojo predrznost s krvjo plačal!“

Tu besede ne oplašijo vrlega poglavarja. Vzdigne se možko in odvrne svojemu sovražniku.

„Ne prosim te milosti, brezvestni krvolok, ne ponižam se pred teboj, ki ne poznaš pravice in zaničuješ narodno pravo. Ako me vmoriti daš, vmrl bom nedolžen za svoj narod. Al tudi tebe, grozovitni kralj, bo prej ali slej Božja roka zadela in maščevala nedolžno krv, ki jo zdaj prelivati hočeš!“

Te besede razkačijo kakana. V tem hipu zapove svojim rabeljnom, celo rodbino Plevratovo, krasne sinke in milo hčer, ženo in slednič stanovitnega vojvoda — vmoriti.

Grozno povelje se izpolni. Nebo samo se raztogoti nad krvavim delom. Črni oblaki ga zakrivajo, blisk za bliskom pretrguje zrak, strašno buči grom, in ječi vihar po naravi.

Taka je bila žalna pesem po smrti prvega slovenskega junaka in njegove blage rodovine! —

Ni se veselil Avarski kralj dolgo svoje zmage.

Močni vojvoda Baruh, ki je bil svojemu vernemu Plevratu prepozno na pomoč prišel, ga z vsimi svojimi trumami iz Korotanskega izpodi; Celovec vstane kmalo nov in lepši iz razvalin, in Slovencem prisijejo zopet dnevi srečni.

Dolgo še je spomin Plevratov med njimi živel, spomin na vrlega, pa nesrečnega vladarja.

Spomin na Bled.

Šumljajte rahlo valovi,
 Ladjica varno mi plavaj,
 Bežite drugi vetrovi,
 Zefir jo lehek obdava! —
 Ladjica, bodi ponosna,
 Vodi te sapica rosna,
 Plavaj veselo v zavetje,
 Kinča porajsko te cvetje!

Jezero v juterni blišči svitlobi,
 Otočič se v zrkalu tem podobi.
 Na brežič ladjica je prijadrala,
 Slovenije je hčerko pripeljala;
 Na brežič ladjica je prijadrala,
 Slovenije je sina pripeljala.

Da si radosten, prezali otočič!
 Kaj te 'zmed Krajnskega tako zvišuje?
 Je li tvoj blišč, al prijazen obočič,
 Je li jezero, ki te opašuje?

Rajska lepota tebe obdaja,
 Rôsa nebeška cvet ti napaja,
 Kar ti ponos pa je lepotije: —
 Hčerka premila si Slovenije!

Zvonovi milo glasno zazvonijo ;
 Romarji k šmarni cirkvici hitijo.

Venec za vencem deklic se vije,
 Hčerke prezale so Slovenije.
 Kakor danica, svitla in jasna,
 Ena med njimi mila in krasna
 Srce ji blago, duša vesela,
 Kakor bi v rajskem vrtu cvetela:
 Vrtnica, skrij se, belorudeča!
 Juterna zarja milo bliščeča,
 Skrij se danica, skrij večernica,
 Če te pogleda zala devica ;
 Oko je njeno pa še svitlejše,
 Oko je njeno še prijaznejše.

Mladenča sladka sreča sem zavije:
 Prevrli sin je drage Slovenije.

Oko mladenčevo zdaj ostrmi,
 Ličice devi pa zarudi ;
 Oko zdaj v oko čarno blišči,
 Pšica za pšico v srce leti ;
 Deva pobesi žarne oči,
 V divni krasoti vsa razcvetli.

Leljeve pšice v srcu obtečijo,
 Prvo ljubezen žarno vplamijo.
 Prva ljubezen, moč prečudežna,
 Kdo bi čarobnost te razumel?

Ti si na zemlji raja deležna,
 Ki le bogovom je zacvetel.
 V zarji se tvoji nebo odpira,
 Blaženost srcem tvojim izvira;
 Duh se na krilih tvojih dviguje
 Tje čez oblake, tje čez svetove,
 V družbo si išče tamkaj bogove
 V slasti da ž njimi tukaj kraljuje.

Na brežič ladjica je prijadrala,
 Z nevesto ženina je pripeljala.

Odpri, odpri zdaj se nebo,
 Plavajte doli, blažni duhovi!
 Ozri, ozri se vaše oko
 Sem pred oltar, mogočni bogovi!
 Blaži, blaži mati pa Slava
 Hčerkin venc — nevestini zdaj;
 Blagoslov naj tvoj ga obdava,
 Blagor, blagor z zvezo vselaj!

Razpne pa mavrica se krasnobojna
 Črez cirkvo, črez poročni se oltar;
 Sklenila se je sveta zveza dvojna,
 Združila blažna srca za vsigdar.

T. P.

Žerjavi.

Gledal skoz okno sem tičev vršelo,
Ki se je zbralo nad bližno goró;
Ziblje se v zraku jesenskem veselo,
Jemlje od krajev severnih slovó.

Romajte tje proti jugu žerjavi,
Ino pojišite lepši si kraj,
Tamkaj pa v srečni in gorki naravi
Mislite radi na sever nazaj.

Gledal sem dolgo še proste žerjave,
Dokler jih niso zakrile goró.
Duh moj jih spremljal je v lepši države,
Tožno je tukaj ostalo srcé. —

S. Pohorski.

Lastovka.

Od juga priletela
Si zala lastovka;
Kaj bodeš nam zapela
Preljuba tičica?

Od krajev, kjer v gorkoti
Citrona rumeni,
Od logov, kjer v lepoti
Zmir lavor zeleni?

Od divjega šumenja
Jadranskega morja,
Po katerem brez strmenja
Slovanski sin vesla?

Al bodeš nam zapela
Od bratovskih držav,
Al nosiš nam vesela
Od južnih mest pozdrav?

Zakaj si omolknila,
Zakaj ne žvrgoliš?
Al v kraje, kjer si bila
Si spet nazaj želiš? —

Kaj se ti je zgodilo,
Kaj, ljubca, te boli? —
O vem, kaj ti nemilo
Veseli čut greni.

Ljubezen ti ni dala
Na jugu sladki raj,
Ljubezni skrb je gnala
Te v naš samotni kraj.

Le stavi si pri meni,
Nad moje oknice
Na lepobeli steni
Ljubezni gnjezdice!

S. Pohorski.

Slovenka.

U deželi Korotana,
Kranjca ino Štajarca,
Med Goričani, Primorci,
Sem Slovenka jaz doma.
Tam, kjer bistra Sava teče,
Kjer med hribi vije se,
Tam, kjer kalna Drava dere,
Slavske deklice živé.

Zvesto ljubim domovino,
V kateri sem rodila se,
Kraja dražega ne zabim,
Kjer mi zibka tekla je,
Kjer igrala sem se z brati
Po ledini travnika,
Kjer v nedolžnem sem veselji
Mlade cvetke trgala.

Kak' prijazno, kak' prelepo
Se mi vse domače zdi,
Kak' prijetno, kak' veselo
Je v domači zemljici!

In le v družbi domačinov
Je prijateljstvo doma,
In v slovensko srce moje
Samo glas domači zna.

Toraj le za reč domačo,
Za slovensko reč živim,
Tuj'ga blaga, tuje šege
Si nikoli ne želim.
Scer imam nemškute sestre,
Kterim tujstvo drago je,
Ki zabivše domovino,
Po kulturi hrepené.

Jaz pa prava sem Slovenka,
Ki mi tujstvo tuje je;
V tugi, in veselji pojem
Krasne pesmi narodne.
In moj ženin mora biti
Iz Slovenskih pokrajin,
Mora bit' za dom navdušen,
Mora biti Slave sin!

In živela bom po šegi,
Ki Slavjanom lastna je,
Bom prijazna, gostoljubna,
Zvesto imela bom srcé.
In deteta bom učila
Ljubit' jezik materni,
Ki mi vedno je naj dražji,
Ki naj slajše se glasi.

Domovino bom ljubila,
Drag mi zmir bo Slave dom;
Pozabiti ga ne morem,
Pozabila ga ne bom.
In v deželici Slovenski
Truplo bo počivalo,
Kjer mi lipa svoje cvetje
Na gomilo trosla bo.

Podgorjanski.

Angelj mirú.

(Novela, spisal J. Z.)

I.

In deklica krasna, kot zarija mlada,
Vesla iz potočka, od kočé domače,
Obračati vesla in čolna ravnače
Od mladega bile so ji le igrače;
Zdaj spenja urnó in prijemlje globoko,
In zdihe pošilja v nebo previsoko.

Vesnin.

Mili večerni vetrič je pihlal po širokem jezeru. Nežni valovi so blesketali v lumini zarji, ki je tako prijazno iz jasnega, nočnega neba se ozirala v temotno čisto globočino in na zelene, z rajsko lepoto obdane bregove.

Sladki dih mirú in ljubezni je polnil večerni, poletni zrak, ter pokrival s svojimi čarobnimi sanjami tihe loge, ki so kot lepi venec kinčali samotno okolico.

Tiho so šepetale vrstice, ogledovaje se v čistem, od lune posijanem jezerskem zercalu, kot da bi htele s svojimi pesmicami v mirno spanje zazibati skakljajoče valovje.

Al čuj! Glasnejši zdaj postane valovski šum, zasliši se bližno veslanje, in izmed gostega grmovja na eni strani priplava lahek čolnič, ktereга so vodile nežne roke prekrasne, čudnozale deklice.

Ravno luna zopet pogleda iz oblakov, ter obsije lepo podobno mlade devojke.

Kot rožica spomladanska, ko razcvetljena ravno z ljubimi očmi pozdravlja svitlobo dnevno, — tako se ji sveti sladko lice, plamenijo oči, polne ljubeznive radosti, in nebeška blaženost obdaja celo prikazen.

Zdaj odpre rožnata usta in srebern glas njen se zlije nad valove. Sledne besede tužnosladke pesmi so bile komaj v daljni zrak odplavale, ko nek čudoviten odjek jih zopet nagloma nazaj pripelje.

In zvezdica zlata
 Mi res je prisjala,
 In sapica sladka
 Me k tebi prizvala!

ponavlja prijazen glas in polnuje srce mlade pevkinje z radostjo.

„Alenka, moja Alenka!“ zavpije zdaj lep mladeneč, ter urno priveslavši svoj čolnič k njenemu priveže, in stopivši v ladjico željno čakajoče dekle objame.

„Vendar, moj Robert,“ zdihne Alenka, ter se malo plamenečim poljubom njegovim zmakne, „vendar mi zasije zopet tvoje premilo lice po toliko dnevih, polnih tužnega hrepenenja. Dolgo, moj ljubček, nevsmiljeno dolgo si izostal, si morda li pozabil svoje Alenke, ktera vedno le na te misliti mora, ki te

vedno spremlja s svojo ljubeznijo, kamor koli svoje stopinje vedeš, — blizo al v daljne kraje neskončnega sveta!“

„Alenka!“ ji odgovor mladeneč, „ali se da misliti, da bi pozabilo srečno človeško srce na svoj naj lepši zaklad, na svoje naj dražje biserje, ki mu jih je podarila dobrovoljna osoda za mnogo težav in trpljenja, ki naše zemeljsko bitje, žalibog, le prevelikokrat z črnimi oblaki kalijo. Nikdar, nikoli, moja ljuba Alenka, se ne bo moja ljubezen do te zmanjšala ali vsabnila, nikoli ne bom nehal, v lepi zarji tvojih hoči gledati in ljubiti blago, krasno dušo, ki stanuje v tem nežnem telesu. — Združena, zedinjena v lepi zavezi potovala bova kratko, pa za naji z rožami osuto pot skozi življenje! O kako se raduje moje srce te bližne, veseljalpolne dobe! Komaj morejo moja prsa objemati globoko morje sladkih počutkov; zdi se mi vse, kot da bi se mi sanjalo. Čarobne sanje so — v hladni poletni noči. Le tvoja podoba, mili moj angelj, se vzdiguje vselej in vselej pred mojim očem, in ne mara ne za sanje, ne za dni, ne noči. — Al vidiš, ljubka, kako mično zvezdice bliščijo in plamenijo v čistem zraku nebeškem; — vendar naj svitlejša zvezdica zares — na podnebjju mojega življenja si mi ti, Alenka, in vedno hvalo vem tisti nevidljivi roki, ki mi je dala najti na bregovih tega tihega jezera naj lepšo rajsko rožico, cvetečo v ti samoti pod varstvom mirne narave. Nikdar, Alenka moja, te ne bodem pozabil. Al povej mi zdaj tudi ti, da slišim iz tvojih ust sladke besede, — čeravno me tega tvoji ljubi pogledi davno že zagotavljaajo, — al me ljubiš tudi ti tako iskreno, da se ne bojiš, svoje osode za večno moji pridružiti?“ —

„O moj Robert!“ mu odgovori Alenka, „poželi samo, in prisegla ti bom pri sreberni luni, ki je priča najne čiste lju-

bezni; pri zvezdah, ki tako prijazno nad nama migljajo, da bode moja prva ljubezen tudi moja poslednja. Le smrt in nobena druga moč na zemlji naju ne bo ločila; ostanem tvoja do temne gomile, al tudi tam — nad zvezdami!“

Iskren poljub je sledil odgovoru. Med sladkim pogovaranjem je napredovala noč, že se je mračen juterni zrak po jezeru razprostiral, ko sta se ljubljenca ločila, ter vsak na svojo stran odveslala.

II.

Tak milo se jokaje ga tam je čakala
 Je slehernemu valu miló zdihavala;
 Vsi zdihleji zastonj so, zastonj nje mili jok.
 Povrne več jih nihče, kar večnil ji je vrok.

Španska narodna.

Pretekla so tri leta po tem. Listje je padalo iz dreves in jesenski veter je žaloval po mirnih logih krog jezera.

V lepem vrtecu, blizu krasne majhne vile, je stala gospodična sred svojih velih rožic globoko zamišljena; gledala je, kot da bi sanjala, daleč tje, kjer se je večerna zarja kopala v bliščeči

vodi, in žalostni zdi blej so izviral iz njenih prs. Zares so bili žalostni spomini, ki so zdaj — strelam enaki — napadali mlado in že britko ranjeno srce krasne deve, spomini zlatih časov, spomini morebiti vedno minule sreče. — Spominjala se je radostnih let svoje prve mladosti, ko je — veselo nadepolno dete — igrala z bratom po livadah pomladnih z cveticami, ter si vila pisane vence in rožice v goste lase. Oj lepi dnevi! — Smehljalo se ji je takrat ljubeznipolno skrbno lice očeta, ki si je bil — odrekši se v starosti svoji visoki državni službi, — izvolil ta mirni kraj, da bi poslednji čas svojega življenja le za dušno izobraževanje svojih ljubljenih otrok skrbeti mogel. Al davno že je pokrila zelena gomila blazega očeta, in močile so jo hvaležne solze ljubezni otroške in svoje zaročnice, ki jih je bil brez tolažbe zapustil; brat pa je bil potoval v daljne dežele, in že dolgo časa ni bilo po njem ne sluha ne duha.

Druga doba njenega mladega življenja ji je prišla v spomin, lepa doba prve ljubezni. — O kako neizmerno zveličano se je čutilo srce, kako rajska se ji je zdela cela narava; — rožna zarja je izvirala iz njenih oči. Snidla se je z ljubljenim na jezeru; vozila sta se po mirni vodi ter si prisegala večno ljubezen in zvestobo. Zlate sanje, le kratko so trpele! — Nekega dneva čaka zastoj svojega Roberta; tedni, meseci pretečejo, ura za uro odide brez tolažbe; vedno ga iščejo njene oči po jezeru; alj nobeni valovi ne prinesó zaželjene ladjice nazaj; poprašala je vsaki vetrič, ali bi ji li znal kaj o ljubčeku povedati, zakaj se nek tako dolgo mudi med tujimi ljudmi, ali ga morda že hladna zemljica pokriva, ali — grozne misli! — je postal nezvest svojim obljubam! —

In ko mine leto in dan, in ko ji vpade slednje, upanje,—

o kako je krvavo ranjeno obupno srce začelo bolehati ter ni več ozdravilo. In zdaj! — zdaj je naj britkejša nezgoda — je nemila smrt celó drago mater ji vzela, edino sladko tolažbo, ki ji je bila na svetu ostala. — V njenem naročji, na njenih prsah se je zamogla dozdaj izjokati, nji samo je zamogla svojo skrivno notranjo trpljenje tožiti, pri nji je vselej najšla sladke tolažilne besede, ki so ji za kratek čas solze pomirile.

Drage mamice ni več, lepa hiša stoji samotna, razun nje le babica, od starosti že slaba v nji stanuje; vsak dan, v tako noč se ji zna približati smrt. Vse je bilo vbogo Alenko zapustilo, — le živa dušna žalost ne; ta je skrivno glodala na njenem telesu.

„O nemila osoda!“ zúihovala je, „zakaj vendar si mi tako zgodaj pokazala zlato solnce zemeljske sreče, da nimam zdaj moči, premagati žalostne težave, gledati v temne globočine človeškega življenja, ki nima zama nobene rožice več! Nobeno upanje ne zadržuje moje duše na zemlji; spolni sladka smrt, slednje želje Alenčine; pridruži me skoraj — skoraj mojim ljubim!“

„Smrt, ne maraj za njene prošnje!“ se nagloma nekdo blizo nje oglasi.

Ostrašena povzdigne gospodična oči, in zagleda pred sebo — dolgo pogrešanega brata, ki jo brez konca poljubuje.

„Moja Alenka, moja ljuba sestrice!“ začne, „pozdravljam te srčno po toliko letih, ki sem jih preživel daleč od očetovega doma!“

Zagledavši zdaj blede in razjokano lice njeno nadaljuje. „Al kako moram zopet najti svojo sestrico? Kje je tista vesela nježna Alenka, ki sem jo poznal v mladih letih? Kje je radosti-

polna luč modrih oči? Povej, povej, ktera skrivna žalost, ljuba, tvojo mlado čisto srce teži! — Mili Bog, al tudi mirni hribi naše domovine niso mogli braniti te dragocene rožice morivne ostre sape hude nesreče?“ —

Alenka ni mogla ziniti besedice, tako težko ji je bilo pri srcu; na prsih bratovskih je prelivala obilne solze, njemu je poslednjič odkrila svojo celo notranjo težavo, nesrečno ljubezen in za vselej pokončane upe.

Tužno ganjen jo je poslušal brat, in ko je nehala govoriti, zavpije v pravični nevolji:

„Gorjé mu, ako bi ga vtegnil kdaj zagledati med živimi ako ti je postal nezvest, — maščeval bi te, sestrice, hudo maščeval tvojo nezasluženo trpljenje in žalost!“

„Slavomil, Slavomil!“ ga zavrne Alenka, „ne misli tako! — Takih obljub nočem od tebe. Morda in gotovo je bil moj Robert primoran, odreči se svoji Alenki. Jaz sem mu odpustila — davno, al ostanem mu zvesta do groba. Naj ga gleda srečnega tisto solnce, ki bo skoraj posijalo zeleno gomilo, — gomilo, pod katero bo trohnelo telo Alenčino zraven svoje matere!“

„Zraven matere!“ zakriči Slavomil „Alenka, kaj pomenijo te besede? — Strašno, o Bog, si nas obiskal. — Res je tedaj, kar sem se bal zvedeti! — O moja vboga mati!“

Globoka žalost se ga je polastila, vendar poskuša svojo sestro tolažiti.

„Pozabi,“ ji pravi, „kar si prestala, pozabi preteklost in znabiti ti bode prihodnost prijaznejša. Al treba je tudi, da ti zdaj pripovedujem, kar sem skusil na svetu, odkar sem se bil

odtegnil ljubi svoji domovini. Kakor ti je znano, sem se v Benetkah izučil kupčijstva in ker se je moja bistra glava dopadla gospodu mojemu, me je postavil za svojega opravilnika ter me pošiljal z ladjami v daljne kraje in dežele, kjer sem priložnosti imel, z mnogimi koristnimi rečmi se seznaniti in tudi svojemu duhu obilne hrane pridobivati. Vedno srečen v kupčijskih opravilih sem se zmirom bolj priljubil bogatemu trgovcu, kakor že poprej svoji edini rajskozali hčerki, s katero me je naj vročjša ljubezen združila. In po takem je mogoče bilo, da so se pred kratkim spolnile moje tihe želje; blagoslov očetov in cerkveni sta posvetila zavezo najnih duš. Pa kmalo potem so vmrli oče moje Jovane; komaj pred nekimi dnevi smo jih pokopali. — Dolgo že je bila želela Jovana viditi in vedno krog sebe imeti mojo mater, mojo sestrico; hitel sem tedaj zdaj, ko je vboga naj bolj potrebovala tolažbe, nazaj na očetov dom, da bi bil vaju s seboj vzel v krasne Benetke; ali, žalibog, prišel sem prepozno, kakor sem ravno čul; mila mamica ni doživela veselja, kterega sem ji bil namenil! — O zakaj si mi to včinila, ostra, nemila osoda?“ — —

„Al“ pristavi zdaj „ker mi ni bilo dovoljeno po Božjem sklepu — gledati obličje drage moje rodnice, pelji me, sestrica, saj k njenemu grobu, da jo tam pozdravim in sprejemem blagoslov njen!“

III.

Rožice

So mi tam pripravljene. —
 Nič ne maraj, moj prijatelj,
 Kdo ljubezen nam bo kratil,
 Ona v grobu ne zaspi,
 Ne strohni. —

Rozman.

Na svetu ni stanovitnosti. Vsaki dan prinaša nove spremembe; za veseljem sledi žalost, za slavo pozabljenje; vse je spremenljivo, — le človeško srce ne, ako je ranjeno v svoji naj nježnejši globočini. Nesrečna prva in vendar naj lepša ljubezen! Tvoje rane ne zacelijo nikdar; žrtve, ki v tvoje roke pade, nisi kos pozabiti.

Alenka je bila po smrti babičini zapustila očetovo hišo, ter se podala z bratom v Benetke, ponosno kraljico Adrijsko.

Pa vsa krasota slavnega morskega mesta ji ni mogla dušnega miru nazaj prizvati; ni se svetilo, ni se smejalo več njeno oko, pobesila je glavo, kot vsahnjena cvetka.

Mestni hrup in šum sta ji bila celó neprijetna. Govorila je malo, le svoji novi prijateljci, svakinji Jovani je bila vdana iz cele duše.

Ni se čuditi, da se je lotila smrtna bolehnost njenega telesa, hujšala je vidoma; oči so se ji pogreznile globoko. Kdor je Alenko vidil v poprejšnjih letih, je zdaj ni poznal več.

Mnogokrat ste se sprehajali Alenka in Jovana po mestu, ali vozili se v gondoli med velikanskimi poslopji. Jovana se je skrbno prizadevala, prijateljci žalostne misli pregnati, ter ji spet veselo neskrbno življenje pripraviti, — bil je njen trud brez vspeha.

Zgodi se enkrat, da Alenka, ko ravno druga, lepo, okinčana gondola mimo njene ladjice šine, nagloma omedli, in na pol mrtva tovaršici v naročje pade.

Vrnivši se domu jo mora Jovana s pomočjo bratovsko v postelj spraviti, kjer se je še le malo oddahnila ter zopet oči odprla.

Zagleda pri sebi brata in svakinjo, oba razjokana, poda jima roko ter s slabim glasom začne: „Treba je zdaj, da slovo vzemem od vaju — za kratek čas našega potovanja na zemlji; — bodita srečna, srečnejša od mene; moj duh vaju ne bo zapustil; al spomnita se tudi, če bodo vam cvetele rožice veselja, včasih nesrečne rajne Alenke!“

Drugi dan se je Alenke vročnica poprijela, kmalo potem začne blesti.

Ves preplašen je stal Slavomil pred smrtno posteljo svoje sestrice.

„Alenka, moja Alenka!“ vzdihne, ter se nagne k nji. „Me li čuješ, ljuba sestrica?“

„„Tiho, tiho,““ se mu nasmeji, „„da te blede vrbe tam na jezeru ne okregajo! Oj, hude so, strašno hude, varuj se jib, moj

ljubček! — Dždeva se mi da jokaš, srce moje! Ha, ha, ha, si morda obnorel! — Pevaj, — jutre se bova ženila, pevaj, — zakaj ne popevaš z menoj? —

Šla žet je travičico deklica
Do bližnega gaja zelenega. —

Oj mila pesem! — Do bližnega gaja zelenega! Jeli da? — Hitina tje do gaja zelenega! Pletla si bova v lasce venec svitlih rožic, — rudečih, — belih se mi ne ljubi! — Tudi! — tudi tebi ne, da, golobček moj! — O, to bo veselje. — Tiho, tiho vrbice! — Da mi ne šeptate toliko! Hočem vam neko sladko skrivnost razodeti, oj, — sladko skrivnost! — Poslušajte, — nevesta sem, jutre pride moj ženin!“

„Vboga, trpinčijo jo sanje! reče brat samemu sebi, in položi svojo roko ji na žereče čelo. Nagloma ga prešine neka misel. „Moj Bog,“ prosi z povzdignjenimi rokami, „odpusti mi moje početje, da zvem od nje skrivni vzrok njene bolezi. Ljubezen do sestre me k temu sili!“ In nagnivši se spet k bolnici, se sili, svoje besede s prav sladkim glasom izustiti.

„Je li res,“ jo vpraša, „kar si pravila?“ „Res, res!“ zdihe poprašana milo smehlajé se, „Zakaj dvomiš?“ „Ženin tvoj — te ne bode zapustil?“ „Zapustil?“ „Da, — kakor poprej! — Ne?“ „Motiš se! — O Robert me nikoli ne zapusti — Poznaš li mojega Roberta?“ „Robert! — Kdo je Robert? — Povej, povej mi Alenka!“ praša z naglostjo Slavomil upaje, v kratkem vse zvedeti, kar je želel.

Al sanjajoči zdaj ni mar bilo, na prašanje odgovorjati. Šeptala je dalje. „Vidiš, kako se solnčni žarki vsipajo na zeleno dolino, — zaljubljen vetriček šumlja drevesom skoz ošabne vejice; sladki mir počiva na daljini; v gostem grmovju žvergoli slavček zraven svoje ljubce! — Ne zavidim ti veselja, moj ptiček; tudi jaz se sprehajam — ž njim — po spomladanskih tratah! — Ali kam si zginil, moj Robert? — Ne vidim te več! Robert, Robert! — Oglasi se, kliče te želno tvoja, Alenka! — Zastonj mi kljubuješ, me dražiš, imeti te moram precej!“

Z tužnim glasom nadaljuje. „Nobene sledi ne najdem za njim. Glej, glej, to je jezero!“

Oh dragi, ljubček dragi,
Kaj valom upal si?

Valovi vihrajo in divjajo, da je grozno! — In mojega Roberta ni, ni, na vekomaj ni!“ „Pozabi ga sestra!““ ji spet Slavomil v besedo seže. „Kaj meniš? — Pozabiti? — Ne ne, nikoli ne! — Pozabiti zlahtnega grofa, ki se vozi v zlato okinčani gondoli na strani zale zaročnice! — Pozabiti ga ni mogoče!“ „In kdaj, Alenka, kdaj si ga bila vidila slednjekrat?““ „Vidila? Koga?“ „No, zlahtnega grofa omenjenega.““ „Slednjekrat? O vedno, vedno te gledam, dragi moj Robert!“ „In vendar.““ „Se norčuješ li z menoj, moj ljubček? — Rečem ti, ni lepo to!“ — „Te ne smem prašati, sestra, kdaj sta se srečala slednjekrat!““ „Duša moja, ne veš li tega? Oj, to je veselo, ha, ha, ha. — Ni mu znano celó, oh!“ „Ni mi znano, Alenka.““ „Blizo mosta Rialt-skega!““ „Ah!““ „Prav imaš. Ni kos ti znano biti to; Krasno olepšana streha tvoje gondole je tega kriva. Al

meni, — meni te ni skrila!“ „„Zagledala si toraj Roberta?““
 „Tako je.“ „„In potem omedlela; ne, Alenka?““ „Omedlela?—
 Mislim da. Ali zakaj to prašanje?“

Slavomil je vedel dosti; ni nadlegoval dalje s prašanjem
 bolnice, ki je kmalo potem zaspala. Smrtni angelj je odnesel
 njeno dušo v kraje srečnejše — visoko — nad zvezdami.

Tiho je šumljala veličanstvena Adrija; luna in zvezdice so
 blesketale v leskeči vodi, al milo in žalostno je pihljala sapa
 od zahoda in se razširjala po daljnem morji. Zadi so moleli
 blede obrisi židov Benečanskih v nočni zrak, in sreberne meglice
 so lesketale nad njimi. Zdaj priplava od te strani črno prevlečena
 gondola, in se obrne proti otoku Murano, slavnemu velikemu po-
 kopališču kraljevega mesta.

V sredi mrtvaške ladje na visokem odru je ležala mrtva
 deva v beli obleki, na glavi zeleno mirtovo krono. Žalostno so
 peli gondolieri.

Žalujte valovi,
 Miruj se morjé,
 S pogrebci v Murano
 Zdaj ladjica gre!

Vozimo devico,
 Ki tiho nam spi;
 Ne solnce, ne spomlad
 Je spet ne zbudi!

Vse upe vesele
 Zasuje gomila,
 Tud tvojo lepoto,
 Prelepa, premila,
 Bo zemljica hladna,
 Ah, skoraj pokrila! —

IV.

Kdo uči
 Izbrisat' z spomina nekdanje dni?

Prešern.

„Kam se hočeš tako pozno napotiti, moj Slavomil? popraša Jovana svojega zaročnika, vidivši ga nekega popoldne celo oboroženega pred seboj stati. Namesto odgovora sprejme srčen in vroč poljub na rudeče ustnice. Zamisljeno lice svojega moža ji koj ni dopadlo; ponovila je prejšno vprašanje.

„Jovana,“ jo potolaži, „kam sem namenjen se zdaj podati, boš zvedla še le, ako se srečno vrnem nazaj. Do tedaj pa z Bogom!“

Poljubi je še enkrat in urno odide, s solznimi očmi gleda Jovana za njim; v hudem slutji se topijo njene misli, spominja se, da jo je bil Slavomil pred nekimi dnevi natanjko izpraševal o

žalostni dogodbi, po kateri je Alenka tako hudo zbolela. — Al vzroka njegovega naglega odhoda si ni bila kos razjasniti.

Slavomil pa hiti naprej, kot da bi ga gnal hud vihar, iz ene ulice v drugo zadnjič obstoji pred nekim velikim poslopjem, stopi skozi visoka vrata in dospe v prvo nadstropje; al čudno se mu zdi, vse tako tiho in žalostno najti. Po večkratnem pozvo-
nenji še le se prikaže star strežaj, ki ga pelje v sobo grofa Roberta.

Mladi plemič je slonel pri oknu; večerna zarja mu je obsevala obličje in pomilila preveliko tužnost, ki je mračila svitlobo njegovih oči.

Z milim glasom popraša zdaj dospivešega, kaj da želi.

Slavomila sta ta pogled in to prašanje tako zmotila, da mu izprva ni mogoče bilo, besedice izustiti.

Zlo se mu je grof smilil, in toraj nekaj časa molči; pa kmalo se zopet zavé, lice njegovo postane blede, kot poprej, in brž zopet počne:

„Ste li vi grof Robert S —?“ „Da,“ se glasi odgovor. „Al — vsedite se, moj dragi, in povejte mi, kaj vas je k meni privedlo?“

Slavomil se vsede in nadaljuje! „Dobro, da sem tega prepričan. Razodel vam bom tudi pozneje, kaj z vami opraviti imam. Zdaj pa mi ne zamerite, grof Robert, da z nekoliko nenavadnim vodom mojo prošnjo začujem. Zvedeti hrepenim, kako bi vi, gospod grof, sodili v neki zadevi, ki jo vam hočem razodeti v majhni pripovedki. Povest pa je — ta le: — Nek vrtnar si je bil z velikim trudom zredil v svojem vrtiču prekrasen rožen grm,

kterega je ljubil in cenil kot naj dražji zaklad svojega življenja, varoval ga je s skrbjo očetovo, da ne bi tuje roke ga oskrunile in polomile. Vendar ga zagleda nek predrzen fantin, in namesto, da bi srčno stopil pred vrtnarja in z njegovim dovoljenjem dolgo, dolgo sladki dih cveteče rožice vžival, se bliža kot prekanjen tat — po noči ljubljene cvetlici, ter jo s korenino vred iz matrne zemljice iztrga. Al kaj stori zdaj predrzneš?—Morda se vsmili svoje žrtve? — Morda se vrne precej k vrtnarju, mu pové svojo hudobno početje, ga prosi za odpuščanje, in si ga spet prijaznega stori? — Ne, ne, ampak spoznavši, kaj je bil učinil, nagloma preplašen pobegne, — pobegne, kakor tat ponočen, kakor nepošten, zavržen tat!

Slednje besede je bil Slavomil s srditim, zbodljivim glasom izgovoril in potem mirno nadaljeval:

„Grof Robert, kako sodite o tem? Ktere kazni bi bil vreden mlad hudodelnik, ki se je pregrešil zoper ljubezen, in zoper svojo lastno čast, ako katero ina? — Ga li ne mora zaničevati vsako čutljivo srce? — Povejte grof Robert, povejte mi svoje, mnenje!“ Ako je bilo lice mladega plemiča že poprej belo kot sneg, obledelo je zdaj še bolj. Trepetale so mu vse žilice; komaj je bil kos s trepečim glasom odgovoriti: „Ne razumim vas, moj dragi! — Vi ste razdraženi! — Kaj pomeni vaša pripovedka?“

„Kaj da pomeni?“ ga zavrne Slavomil. „Kmaló vam bo jasno!“ Potegne neko sliko, katero je imel shranjeno na prsih, na svitlo, ter jo grofu pred oči pomoli.

„Poznate li to podobo?“ „Alenka, — Alenka!“ zakriči Robert, strmi in gleda drago podobo, ki mu zbudi spomin nek-

dajne sreče, potem zavpije žalostno, kot da bi se bal strašnega odgovora: „Pri vsem, kar ti je naj dražje, človek, prosim te povej, reci, kje je moja Alenka, kje jo najdem?“

„Na otoku Muranovem!“ mu odgovori počasno s temnim obrazem Slavomil. Grof Robert si pokrije lice z rokami, preliva vroče solze in zdihuje: „O moja Alenka! — In jaz, jaz moram kriv biti tvoje smrti! — Britka nesreča, o da me nisi poprej vmorila; da moje staro rano zdaj na novo, in krvavejše, strašnejše razvraziš!“

Al Slavomila ne ganejo tožbe, ki jih obupni grof proti nebu pošilja; vzdigne se, oči njegove plamenijo v smrtni jezi, in z donečim glasom začne:

„Ni treba zdaj, moj grof, mehkužno se jokati zaradi pregreh nekdanjih, jok in tožbe ne oživijo več tiste, katero je prezigodaj trohlina tihlega groba si osvojila! — Grof, dolžim te — kot morivca moje drage rajne sestre. Ti si vlomil v predrznosti brezvestni — tiho, žlahtno dišečo rožico planinsko; zapustil si vbogo, nedolžno deklico, ker se ti je morebiti v naročji druge — sorodne gospodične bolj dopadlo! — Ne dvomim, ljubezen vajna je bila čista in nedolžna, ali — prašam te — ti ni velelo srce, slednjekrat vsaj slovo od svoje ljubljenske vzeti, pa ne jo v grozoviti negotovosti, v obupnosti zapustiti? Vboga Alenka, zdihovala je vsakemu dnevu, vsaki juterni zarji, naj bi ji prinesla kakega glasu od vedno ljubljenega! Zastonj, zastonj! — Ne duha, ne sluha ni bilo od njega. — Vsaka ura je povikševala njeno žalost, vsaka ura ji je pokrajševala slednjo tolažbo. Vsahnilo je cvetje njene mladostne radosti, vgasnila je luč mladega življenja; — preteklega mesca smo jo pokopali. — Zvesta je ostala ljubljenu

do groba. — Grof Robert! — Ne prašam vas o namenu, ki vas je primoral, se ločiti od nje; brat Alenčin hoče le vmorjeno sestrico maščevati, krvavo maščevati. Pripravite se, grof, k dvo-boju, eden izmed naju mora pasti! Menim, da mi bote v tem zadostili. — To je edina prošnja, ki jo do vas imam! — Orožje nosim pri sebi, ni treba se muditi!“ pristavi čez nekaj časa, ko ga grof Robert še miraj molče gleda. „Zakaj se obotavljate, grof? — Ako vam je prav, moreva precej poravnati svojo reč!“

„Res, res, kakor se vam poljubi!“ šepeta zdaj plemič, zbudivši se iz svoje zamišljenosti. „Saj nimam na svetu nič ljubega več; saj hrepeni tudi moj duh po drugem življenju! Tam v višavi se bo združil z vsim, kar mu je bilo drago na ti nesrečni zemlji! Hvala, hvala ti, osoda, da vsaj v kratkem češ razdreti mučivne verige mojega bitja in me oprostiti hudih težav! Al tako,“ — se obrne h Slavomilu, „brat moje Alenke, tako nočem se posloviti od tebe. — Dovolj mi, da ti tudi jaz povem žalostne prigodbe svojih mladih dni, — potlej me sodi! — Lagleje se bodem ločil iz sveta! — Ne nadlegujem te z dolgo povestjo! — Začnem pri naj srečnejši dobi svoje mladosti, ko sem bil — popotovajé po mnogih deželah — zagledal v mirnem zavetju Kranjskih gor rajski biser, — svojo ljubo Alenko. — Zagledati jo — sem jo že ljubil, kakor le goreč mladeneč prvokrat ljubiti more. Le njo sem bil izvolil za svojo nekdanjo zaročnico — alj protivne okoljščine v moji rodovini niso mi dopustile moje volje. Obiskoval sem Alenko vsak mesec; vrnivši se slednjokrat domu, najdem očeta na smrtni postelji. Že prej so bili zvedli, zakaj sem tako pogostoma od doma odri-val, in da celo nisem maral za nevesto, ki so mi jo bili odločili iz bogate, znane rodbine v Benetkah; žugajo mi, da me čejo

prekleti, in da zgubim dedšino, ako jim ne prisežem, precej njihovo voljo v vsem izpolniti. — Kaj so hasnile moje prošnje, moje solze? — Strašna obljuba, katero sem bil primoran dati vmirajočemu očetu, je potrla za vselej mojo srečo. — Oženil sem se z omenjeno gospodično, alj blagoslov prave ljubezni ni spremljal najne zaveze; porodila mi je sicer v prvem letu hčerko, alj — molčati čem o vsem, kar se je pozneje godilo; — pred kratkim me je zapustila nezvesta žena, zapustila tudi bolehnega otroka, in pobegnila je z ljubljениkom svojim — Bog ve — kam. Al še drugo nedolžno žrtvo je tirjala moja nesreča; vzela mi je edino tolažbo očetovo — ljubo hčerko Angelo!“

Zdaj vtihne grof, in britke solze močijo mu blede lice. Zopet se zavé in nadaljuje: „Pripravljen sem, — brat moje Alenke, — vmreti! — Maščevaj svojo sestro; smrt od tvojih rok mi bode dobrot! — Alj dovoli mi, da slednjekrat smem gledati milo lice svojega otroka, slednjekrat poljubiti mrzle ustnice; — potem spolni, kar si namenjen!“ Izrekši te besede odpre dveri bližnje sobe. Kar Slavomil zdaj zagleda, gani mu srce globoko.

Na belem odru v sredi nežnih rožic leži mrtvo dete; lepo obličje angeljsko se smehlja tako milo; rajski mir, rajska radost ga obdaja, kot naj lepša priča nevmrlosti in boljšega življenja. Kot sladki angelj mirú opominja Slavomila, odreči se vsemu sovražtvu, odpreti svoje srce tisti vsegamogočni ljubezni, ki iz nebeških višin k njemu prihaja in mu naj srečnejši mir deli.

Slavomil zdaj ne misli več na srd, na maščevanje; zveličani duh Alenkini, duh ljubezni navdaja ga; nad spijočim angeljcem poda grofu Robertu desnico v znamenje sprave.

Lahko noč!

Mirno lahko kakor Vila
Za Savino se šetaš,
In večerna sapca mila
Ti pihlja, — ki se smehljaš.

Daleč proč od tebe — zadi
Tiho hodim za tabo,
Srce v negotovi nadi
Bije, — se solzi okó.

Ko se vratiš iz šetanja,
Spremljam skrivaj te drugoč,
Ko dospeš do domovanja,
Srce zdiha: lahko noč!

Rogački.

Vtopljeni zvon.

Večerni mrak zakriva
 Čarobno planjave krog,
 Ponočni mir se razliva
 Nad pašnike in log.

Pastirček majhen napaja
 Pri Dravi še čedico,
 Nedolžno, kot angelju z raja,
 Se sveti mu oko.

K molitvi roki sklene,
 Po vodi tje strmi,
 Ki goni belkaste pene,
 In rahlo, rahlo šumi.

Zdaj čuje iz Drave glasni
 Veselomili don,
 Kak' so glasovi krasni,
 Tak poje podvodni zvon.

Umetna je roka ga vlila, —
 Naj v Božjo čast doni; —
 Pobožnost ga posvetila
 Kraljici milosti.

Namenjen je bil na višini
Razširjati čisti glas,
Naznanjati po dolini
Vsikdar molitve čas.

Osoda pa ni pustila
Doseči namena nikolj.
Ker ladjica se je razbila,
Ki ga je peljala navzdol.

Še zdaj pod vodo v globini
Vtopljeni zvon leži;
In včasih tje po dolini
Nja mili glas doni.

Če sveti se god približuje
Deviške matere,
Ga ljubo doneti čuje,
Kdor čisto ima srcé.

S. Pohorski.

Savingrad.

Historična novela, spisal Podgorjanski.

S krvavimi črkami je zapisana prva polovica sedemnajstega veka v zgodovini Štajarske zemlje.

Posebno je trpela spodnja dežela zavoljo vednih napadov roparskih Turških kardel, ki so — derečemu potoku enaka — se valila po lepi naši domovini, teptala setve revnega kmeta, požigala njegove bajte, ter prebivavce, ki jih niso pomorila, s seboj v žalostno sužnost tirala. Mnogo Slovenske krvi je v tih žalostnih časih zemtjo močilo med Savo in Dravo, mnogo ljudstva je zdihovalo daleč od doma v Turških verigah, in preklinjalo grozovitno ravnanje nevsmiljenega trinoga.

Bili so žalostni, hudi časi. Brez konca je sledoval boj za bojem; davno že se je moral posloviti sladki mir veselega domačega življenja, ter zapustiti te nesrečne kraje, iz katerih sta ga bojni hrup in bliščeče orožje pregnala.

Komaj se je dežela, divjih sosedov prosta, nekoliko okrepčala, komaj je spomlad zeleno setev odkrila, setev, po kateri se je kmet s skrbjo in strahom oziral, — že je pridrla zopet kakšna Turška druhal, in vničila revne upe vbozega poljedelca.

Prišlo je sedemnajsto stoletje, alj nadlog in težav na Štajerskem še ni bilo konca, marveč je nemila osoda še ostreje

srea junaških Slovencev skušati jela. Še enkrat, in v večih trumah, kot poprej, privihrajo južni krvoloki, in kmalo za njimi Madžarski roparji in puntarji, pokončevaje in ropaje vse, česar Turki niso razrušili.

Za tim je revna dežela za malo časa vživala mir, alj britek mir, ki ni mogel nemile prihodnosti odvrniti.

Novi davki, po cesarju Ferdinandu vpeljani, katerih vzrok je bila tridesetletna vojska, so stiskali kmeta, kteremu so Turki naj več škode storili, in po tem takem se ni čuditi, da je razkačenost obupnih kmetov, sicer prepohlevnih Slovencev, vedno rasla, in na zadnje puntarijo izrodila.

Bilo je leta 1635.

Puntarske čete kmetov, oborožene z noži, puškami, starimi meči, s kosami in vilami, divjale so po spodnjem Štajarskem, podirale gradove, ter gospodo brez milosti morale. Napadale so tudi samostane, in si osvojevale vse, kar se jim je vrednega zdelo s seboj vzeti.

Alj cesarski dvor ni mirno gledal teh prigodeb, že se je razširjala govorica, da se bliža precej velika vojska, da vstajo kmetičko v kratkem zaduši. In ta nepričakovana novica je včiniila, da so se puntarske trume počasi proti Savi pomikati začele.

V to dobo spada naša povest.

I.

Črna noč je obdajala belo zidovje močnega grada, ki se je na kamenitem hribu ponosno v zrak dvigal. Vse je bilo tiho

okrog, le od daleč sem se je slišal lahek šum valovja, kjer se bistra Sava med skalnatimi bregovi vije. Samoten, v plašč zavit popotnik si prizadeva hitro korakaje po strmi stezi do grada dospeti, kar mu očevidno mnogo truda pripravlja. Vendar doseže slednjič svoj namen, ter pri visocem stolpu obstoji, kviško pogleda, in pazljivo posluša, se li ne bi kak sumljiv šum oglasil.

Alj v Savingradu je zdaj o polnoči že vse tiho, vsako okno je temno, kar mu dokazuje, da vse sladko spava.

Zadovoljno naš tujec bližje stopi, in trikrat slabo zažvižga.

Komaj je bil to storil, ko se visoko nad njegovo glavo — ozko oknice na obzidji tiho odpre, in dolga vrv iz njega do tal prileti.

Kmalo za tim se brhek mladeneč po ti nenavadni lestvici v globočino spusti.

„Bodi mi srčno pozdravljen, moj dragi Lenart!“ S temi besedami objame iskreno spodaj čakajočega prijatla, ter ga za desnico prime.

„Oj dolgo že,“ nadaljuje zdaj, „dolgo že sem te željno pričakoval, srce moje ni imelo miru v preteklih dneh, hrepenelo je z vso močjo zvedeti kaj o žalostnih dogodbah, ki zdaj svitlo sonce mirne sreče dragi domovini zakrivajo. — Moral bi te res zavoljo dolzega izostajenja kregati, moj ljubi, alj brž — povej mi, kakih novic mi prineseš, alj kaj pomeni to? lice tvoje je blede, zakaj molčiš, kaj ti srce teži?“

Vprašani povzdigne svoje mladostne, bliščeče oči, in milosrčno prijatlu v lice gledé odgovarja:

„Posel sem žalostnih novic, moj ljubi Adrijan, ki ne zadevajo samo osode očetnjavine, nego tudi tvojo. Od dne do dne postajajo naše vrste plitvejše, strah pred cesarsko armado, ki se bliža, je temu vzrok; oslABLJENA je naša moč; brezpametno bi bilo, zdaj še dobrega vspeha pričakovati, in vendar je sklenila — v slepem zaničevanji nevarnosti — majhna truma ostalih, svoji reči zvestih mož, se nikoli ne vdati, temuč se braniti do poslednje kapljice krvi. — Eden zmed naj iskrenejših glavarjev, ki so z gorečimi besedami svoje rojake k temu pregovorili, so tudi — tvoj oče, Adrijan!“

„O Bog!“ zakliče mladeneč, svoj pogled k nebu obrnivši, „zakaj si mi tako zgodaj milo mater vzel! Vem, če bi še živeli, njih sladke besede bi gotovo potolažile gorečo krv, ki vreje po žilah očetovih. Rahločutost njih srca je kriva, da raje glas vbo-gajo, ki jim iz globocih prs izvira, kot da bi nasvet umnega pre-mišljevanja poslušali!“ —

„Žalibog, da je taka,“ mu Lenart v besedo sčze. „Srčno pomilujem tvojega vrlega očeta in njegovo sivo glavo! — Alj še hujše reči ti moram razodeti, in sicer take, ki se posebno tvoje osebe tičejo. Oj, glas se mi vpira v grlu, ker ti mora nesrečno prihodnost prerokovati. Da, moj dragi, tvoje življenje je v veliki nevarnosti. — Ti se mi posmehuješ? — Naj ti le vse povem, kar se je v našem zboru sklenilo. Tvoj stari sovražnik, hudobni Balant, je zbranim glavarjem svetoval, tebe kot prijatelja gosposke stranke, in kot odpadnika k smrti obsoditi, in s tim tvoj spomin za vselej med rojaki osramoteti. Primorani so bili tvoj oče v smrt privoliti. To je cela dogodba. Obsojen si, in vsak kmet, ki te dobi, ima oblast ti sapo zapreti.“

Líce Adrijanovo je plamenelo pravične jeze.

„Ta malopridni plašun,“ zakriči, „se je predrznil mi poštenje kratiti! Oj to spričuje zlo hrabrega junaka, se nad nepriječnim prijatlom tako maščevati!“

„Potolaži se,“ nadaljuje Lenart, „kaj ti pomaga, se jeziti. Ne maraj toliko za krivico, ki so ti jo prekanjeni oslepljenci storili! — Potegoval sem se scer za te, kolikor mi je bilo mogoče, pa brez uspeha. — Znano mi je, da te ne zadržuje sama hvaležnost do dobrotnikov v gradu, ampak da te tudi ljubezen do mile gospodične sili, med tim zidovjem ostati, in gotovo bolj kot vse drugo — živo prepričanje, da je vstaja ta krivično početje. Tudi jaz le nevoljen puntarjem sledim, in ako bi me ne navdajala misel, tu pa tam nedolžnim pomagati, bi bil davno že zapustil puntarske rojake. Al zdaj mi tudi prijateljska ljubezen do tebe in skrb za tvojo osodo veva, se puntarske zastave držati, dokler je ne raztrgajo sovražne krogle, kar se žalibog le pregotovo pričakovati more. Tebi pa bo morda ljubo sonce še večkrat vshajalo, in potreba je tedaj, da te prej ko mogoče v varnejše zavetje odpeljam, kjer ti srd Balantov ne bo škodovati mogel. Pobegniti moraš od tod, ako ti je življenje ljubo. Čakal te bom jutre o tej uri.“

„Pobegniti, — jutre!“ vsklikne Adrijan ves začuden. „Kaj se ti po glavi blodi? Mislim, da bo trdo grajsko zidovje dovolj močno za slabo oborožene trume. Alj meniš tudi, da bi se mogel jaz tako lahko od tega grada ločiti, v katerem sem svoja mlada leta, svoje naj lepše dni preživel; meniš li, da bi mogel kot plašen begun Avrelijo zapustiti, namesto da bi ji v nevarnosti na strani stal, ter jo branil in varoval? Nikdar, nikdar ne. Celo hvaležen sem ti za skrbno ljubezen, al nehaj mi, enake reči svetovati, bil bi ves trud zastonj.“

„Hej, hej,“ mu odgovori Lenart, „že si razkačen, preden ti je še vzrok mojega nasveta znan. Zvedi zadnjo naj hujšo novico. V kratkem času, v nekterih dneh že se bojo razprostirale naše trume krog vašega grada, ter ga obsedle. Prisegli so si naši glavarji, prej ko teden mine, grad ta z orožjem in ognjem pokončati. Da bodo razkačeni divjaki svoji prisegi zvesti, je le pregotovo. — Kako se ti ta glas dopada, moj Adrijan? Ne bo li tvojih misli spreobrnil? Kar se Avrelije tiče, mislim, da se ne bo branila, svojo osodo tvoji pridružiti, spremljaje te v zvesti ljubezni.“

„Ne pravi mi tega,“ se zopet Adrijan oglasi, „ker ti ne morem verjeti, da bi bila nevarnost tolika, kakor mi jo naznanuješ. Zaupam se nepremagljivim zidom —“

„Ki se scer orožju, ne pa zvijači vpirati morejo,“ mu prijatelj v besedo seže. „Ostaneš li pri svoji volji?“ ga praša zdaj z žalostnim glasom.

„Ostanem!“ odgovori Adrijan.

„Po tem takem,“ nadaljuje Lenart, „priporočujem te Božej roki, naj te ona varuje. Morebiti bi bil jaz pri enaci okoljščini tudi tako ravnal. Zdaj pa je čas, da se poslovim; juterna zarja me mora zopet med mojimi tovarši najti. Tiho, čuj al ni nekaj tu zgoraj zašumelo? Zdelo se mi je, kot da bi bil kdo kako oknice zaprl. Zdaj je zopet vse tiho. — Tedaj z Bogom, mili moj Adrijan, Bog te naj varuje nesreče!“

Iskreno poljubi svojega prijatla, potem pa odide naglo, ker so mu solze v oči silile. Adrijan gleda dolgo za njim. Ko se že glas njegovih stopinj v daljavi zgubi, se še le zavé, ter

se po oni poti, po kateri se je prej pripeljal, nazaj v visoko stanovanje vrne.

II.

Tri dni pozneje je stal Adrijan na visokem stolpu v Savingradu in zraven njega dva druga moža, oče in sin, prvi stavec s sivo glavo, temnim obrazem in čmrljivim značajem, ki je zdaj v Savingradu zapovedoval, ker je njegovega brata in posestnika gradu cesar na Dunaj pozval, od kodar se še ni vrnil. Stric Ulrik — tako so ga tukaj vsi imenovali — se ni nikomur priljubiti znal; izogibali so se ga tudi njegovi služabniki, kderkoli jim je bilo mogoče, ker se jim je celó neprijetno zdelo, mu vedno v divji, nezadovoljni obraz gledati. Jacint, sin njegov, bil je mladeneč lepe postave ali neskončno lahkomiselnega značaja. Ni še dovršil devetnajstega leta, in vendar je pričala nenavadna bledost njegovega lica, da je posvetnega veselja že dovolj vžil v oni razuzdanosti, kateri so se mladi plemiči tako pogostoma vdajali, ker jim v večih mestih ni priložnosti manjkalo svoje premoženje in cvet mladosti upravljati. Vrnil se je pred kratkim iz Dunaja, kjer se je pravdoslovstva učil. Bilo mu je zavoljo upravljivosti denarja zmanjkalo, ter ni vedel, kako svoje dolge poplačati. Alj da ga oče niso z veseljem sprejeli, se da lahko misliti. — Celó svoje premoženje so izdajali edinemu sinu, da bi se bil izučil in izobražil, kakor se mlademu žlahniku spodobi. Resnobno ga toraj posvaré, alj Jacint se ne zmeni veliko za besede očetove, ampak le misli, kako bi si denarja pridobil, da bi

mogel svoje razuzdano življenje nadaljevati. Vražna misel se mu v hudobnem srcu izcimi. Sklenil je, si ljubezen Avrelijno pridobiti, in potem strica prositi, da mu jo v zakon dajo. Obilna dota bogate neveste mu je veselo življenje obetala.

Alj pri tem prizadetji se je jako spekel. Blagosrčna in umna gospodična je koj spoznala slabi namen njegovih besed in lažnjivih priseg; blaga podoba Adrijanova, ki ji je vedno pred očmi bila, je zatemnela vselej nečimerni obraz zgodaj ostarelega mladenčca. Naveličala se je slednjič njegovega sladkanja in prilizevanja tako, da ga je mnogokrat z ojstrimi besedami grajala, ter se ga ogibala kot strupene kače. — Tako so se predrzni upi Jacintu zaporedoma posušili, alj tim bolj pa se je jezil nad svojim srečnim zoprnikom — Adrijanom, ktereга je dolžil, da mu je bogati plen iz rok iztrgal. Željno je toraj pričakoval priložnosti, se nad nedolžnim Adrijanom maščevati. In ta priložnost je bila zdaj blizo, ko so puntarske trume Savingrad obsedale. Vrnimo se zdajci na grajski stolp, kjer so stali stric Ulrik s sinom svojim, in Adrijan.

„Da bi vas strela pobila!“ mrmra stari žlahnik zagledavši kmetiško trumo, ki si je spodaj šotore stavila. „Da bi vas hudo vreme pokončalo, prekleti psi, ki ste se predrznili gradove svojih gospodov napadati. Pa če ravno ste jih že mnogo razrušili, na zidovji Savingrajskem — to vam prisežem — se bojo vaše trde glave razbile, in došla vas bo kazen, ki ste je vredni. V treh dneh mora cesarska armada tukaj biti, tako mi je brat sam po poslancu naznaniti dal, in gorjé vam potem divjaki; rabeljni bodo dovolj opravka imeli, in njih meči se bodo pri vaših kosteh krhali.“

„Zares to bo vesela igra!“ pritrđi hudobni Jacint. „Da bi nas le skoraj razveseljevala!“

„Gospod,“ posvari Adrijan nevsmiljenca,“ pomislite vendar, da se tudi nam kaj enacega pripetiti zna, preden pričakovana pomoč dojde.

„Kaj hudega pripetiti, aj!“ se mu posmehuje Jacint. „Od tih kmečkih medvedov tu spodaj — gotovo ne! Pred njimi nam ni treba strahu imeti — bolje morda pred kakim izdajavcem, ki bi se lahko med nami našel. Alj zveste straže bodo skrbele, da ne bo hudobnež, ki se s takšnimi misli peča, iz grada pobegniti mogel!“

Pri teh besedah je srdito Adrijana po strani pogledal.

„Kaj ste hoteli s temi besedami povedati?“ popraša ojstro Adrijan.

„Ničesar ne, moj dragi, ničesar!“ se mu Jacin zvito poklanja. „Mislim le še enkrat v krasnih dvorinah tega grada svojo ženitnino obhajati in veselo rajati, preden to poslopje razpade.“

„Jacint!“ zakliče Ulrik, ki je do zdaj neprenehoma v daljino gledal, „se li ne bližajo trije kmetje vratom našega grada?“

„Res je,“ odgovori Jacint. „Trije kmetje z belo bandero kot posli miru — oj zares smešno! Povabili bodo nas, naj njih milosrčnosti zaupamo, trdnjavo zapustimo in se jim z dušo in telesom podvržemo. Oj, kdo bi mislil, da bedaki toliko bistroumnosti v slamnati glavi imajo!“

„Le mahajte z robei, norci!“ mrmra zopet stari glavar, „kmalo boste zvedili, kaj vas čaka, ako se gradu za strelaj približate. Dal sem povelje svojim ljudem, da vsacega, ki se predrzne blizo grada priti, kot psa vstrelijo.“

„Bog nebeški!“ zavpije Adrijan ves bled. „Ne storite tega“ stric Ulrik, ne oskrunajte svoje vesti s tako hudo pregreho zoper vsako narodno pravo, ne prelivajte nedolžne krvi poslancev, ki se brez skrbi gradu bližajo. Ne vmorite krivično nedolžnih!“

„Krivično?“ zarenči starec. „So mar ti puntarski volkovi pravico imeli svojo gospodo poklati? Je njih vstaja pravična? Le v pravičnem boju, ne pa v puntarskem, se mora narodno pravo spoštovati.“

„Dajte se pogovoriti,“ prosi Adrijan, „vbogajte dober nasvet, ne pustite povelja izpolniti, kterega nasledki niso kos dobri biti. Razkačili boste trume, ki se potem grozno nad nami maščevati znajo.“

„Ah kaj,“ seže Jacint v besedo, „kaj se o tem toliko govori. Nič ne dé, ako se z našimi krogliami nekoliko seznanijo. Saj celo ni škoda zverinske krvi!“

„Človek!“ zavpije Adrijan s srditim glasom, „pomisli, kaj govoriš. Se li ne bojiš, da te prekletstvo vmorjenih zadene?“

„Ne bojim se živih psov, tim manje vstreljenih,“ odgovori Jacint.

Adrijan je bil ravno namenjen brezumnega plemeniča resno posvariti, ko se nagloma stric Ulrik med njima vstavi.

„Varujte se,“ opominja z ostrim glasom in črnim pogledom našega junaka, „varujte se, da vas predrzne besede ne spravijo v stanovanje, v katerem bi vtegnili solnce le malokrat zagledati!“

To izrekši se poda z Jacintom iz stolpa.

Ves razdražen stopi Adrijan k obzidju stolpa. V globočino gledé zapazi tri kmete s bandermi mirú, ki se vratom Savin-grajskim že na strelaj približajo. Urno potegne beli robec iz žepa ter ž njim v zraku maha, da bi revnim nevarnost naznanil, ktera jim žuga, alj prepozno!

Pukše počijo; Adrijanu se stori tema pred očmi.

III.

Ko se je bil Adrijan v svojo sobo vrnil, najde na mizi mičen listek, kateri razpečaten mu veli, da se naj hitro k Avreliji poda.

Urno to povelje izpolni.

Pri oknu v svoji zali izbici sloni Avrelija, krasna devica, belej Vili enaka. Zlati njeni lasi lesketajo v večerni zarji, s ktero se je zahajajoče solnce poslovalo. Zdaj obrne svoje rajskomile oči k vratom, skoz ktera Adrijan v sobo stopi.

Z milim smehljanjem njegov pozdrav odvrnivši ga povabi, naj se blizo njena pripravljeni stol vsede.

Al Adrijan, čeravno je imel vsak dan priložnost žlahtno gospodično viditi ter se ž njo pogovarjati, zdaj skoro svoje noge premakniti ne more.

Prenežna podoba Avrelijna mu je tako zlo v ljubeče srce segla.

Gleda in gleda krasno devo, ki je ni lepše vidil kot zdaj — vromantični zlati zarji večerni.

Gledal bi jo bil dolgo, al še ne nasitil svojih oči, če se ne bi bil nagloma zavedel.

Bliža se ponižno ljubljeni in se vsede na stol, potem ko ji je zalo rokico goreče poljubil.

„Mili moj Adrijan“, začne Avrelija s sladkim glasom, „pozvala sem te k sebi, ker se v neke posebni reči steboj pogovarjati moram. Dati v kratkem vse razodenem, čuj, — jutrešni je slednji dan, kterega še v tem gradu živeti hočem. Dolgo, dolgo že me tirajo vroče želje od tod, proč od te sirove brezsrčne družine, od divjega strica in hudobnega Jacinta, proč iz tega tihega zidovja, kterega so veseli dnevi davno že bili zapustili. Nočem biti v ti žalostni ječi dalje. Prosta v prosti naravi živeti, to je radost, to je življenje. Nič me ne zadržuje tukaj. Stvojo pomočjo dragi moj Adrijan, hočem iz grada bežati, ter se v Celje podati, kjer še neko žlahto imam, ki me bo z veseljem sprejela. Tam pričakujem očeta svojega, kterega bom, če mi je osoda dobrovoljna, v kratkem pozdraviti mogla.“

To je vse, kar ti imam razodeti. Boš li tudi ti me spremljal kot branitelj na ti nevarni poti?“

Avrelija neha govoriti, ter ga z zaupljivimi očmi pogleda,

Adrijana je osupnilo vse, kar je bil zdaj slišal. Iz grada bežati, ki je bil znotraj poln čuvarjev in zunaj od vsih strani od sovražnikov obseden; tako početje zdelo se mu je več kot predrzno!

Razodel je tudi to svoji mili Avreliji.

Nežno smehljaje mu odgovarja.

„Naj te ne skrbi pot, ktero bova volila. Varna je gotovo, in le meni in mojemu očetu znana. Ako tedaj v moje prošnje privoliš, pridi jutre o večni luči za odhod pripravljen v kapelico, ker te bo tvoja zvesta Avrelija čakala!

Ve se, da je zdaj Adrijan z radostjo v beg privolil. Tudi njegove želje so bile žalostni grad zapustiti, ker mu je le črna osoda od vseh strani žugala.

Še nekaj časa se pogovarjata ljubljenca o prihodnem, za nju važnem početju.

Al solnce se je že za hribe skrilo; tudi večerna rožna zarja je odplavala za njim; nočni mrak se je vlegel in — Adrijan se je poslovil od Avrelije, se v svojo sobo podal, in nemirno, skrbi polno noč imel.

IV.

Zadnji glasovi večernega zvonjenja so rahlo v daljni zrak odplavali. Čisto pripravljen za odhod se poda Adrijan v majhno grajsko kapelico, kamor mu je Avrelija priti velela.

Večna luč v svetilnici je slabo razsvetljevala blede zidovje in mali oltarček, ki je bil edini kinč te Božje hišice. Ko nekoliko korakov dalje stopi, zagleda Avrelijo, molčečo in v molitvah vtopljeno klečati. Bliža se ji. Nebeška radost se je razprostirala na njenem obrazu, zdela se mu je kot angelj, iz rajskih višav. Ganjen se spusti poleg nje na kolena, in ves pobožen, kot nikdar poprej, svoje molitve ž njenimi združi.

Po dokončani molitvi vstaneta. Adrijan si prižge luč v svoji svetilnici, ki jo je s seboj prinesel. Ko to dovrši, odpre Avrelija z nekim zarjovelim ključem za oltarjem majhne dveri, ki jih sicer oko ni lahko zagledati moglo. Peljale so stopnjice v zidano rako. Luč iz svetilnice se je rszširjala čez mnogo vrst trug, izmed katerih jih je bilo nekaj odkritih, nekaj celo razdrtih. Urno in strahu trepetaje sta hitela naprej. Globoko iz prs sta zdihnila, ko sta skozi druga vrata, ki so se le s siloj odpreti dala, v kamnito votlino stopila, in kraj smrtnega pokoja zapustila.

Adrijan prime roko Avrelijno, in tako stopata dalje po podzemeljski stezici tiho, brez besedice. Brleča lučica je čarobno razsvitljevala nemo votlino. Po obeh straneh je lesketalo sto in sto drobnih kristalov, na močnatih krajih pa so se svetile vodene kapljice, enake dragocenim biserom.

„Kako srečen bi bil“ vzdihne zdaj Adrijan, „ako bi te smel tako spremljati po celi poti tvojega življenja, draga Avrelija, kako prijetna bi mi bila vsaka stezica, kjer bi poleg tebe hoditi mogel.“

Avrelija mu molče roko stisne.

„Spremljam te,“ nadaljuje mladeneč, „draga moja, kodar hočeš; ne bojim se strmega brega, ne globocega brezdna, za tebe sem vedno pripravljen vse storiti. Alj žalibog zastonj se mi dozdeva vse moje upanje, osoda bo nama vedno nemila ostala. In vendar priseči ti moram, da mi brez tebe ni mogoče živeti, brez tebe bi mi bilo življenje — črna noč brez svitile zvezdice!“

„Tolaži se in upaj,“ šepeta milo devojka. „Ako me sedaj iz rok krvoločnih puntarjev rešiš, se ti bodo gotovo moj oče hvaležnega skazali in —“

„Morebiti v zakon privolili? Potem, Avrelija bi bila najna sreča popolna, in ničesar več bi si ne želel.“

Adrijan ni imel časa, se dalje svojih nad radovati, kajti nagloma se zasliši iz votline sem nek hrup, ki vedno bližje prihaja, in vedno glasnejši postaja. Razumljivo čujeta zdaj kričanje obsednikov, srdito kričanje razkačenih kmetov.

Gotovo je bilo, da so puntarji skriti izhod podzemeljskega pota našli, in si ravno to noč odločili, da bi grajsko gospodo, ki jih ne pričakuje, nagloma napadli, ter grozno obljubljeni maščevanje izpolnili. V kakšni zadregi sta bila zdaj Adrijan in Avrelija! Ne samo boječi gospodični, ampak tudi sicer nevstrašljivemu mladenču je srce trepetalo. Čez malo časa morata sovražnike pred seboj viditi. Le nagla pomoč ju more rešiti. In sreča bila jima je prijazna. Adrijan zapazi neko votlinico na strani, ki je bila pripravna, ju pred mimo hitečimi sovražniki skriti. Vto votlinico pelja tedaj Adrijan devo.

Ne dolgo potem prihruje grozna drhal po votlini. Divje so se razlegali brezbožni kriki in strašne kletve. Avrelija je od strahu omedlela v naročji Adrijanovem.

Kmalopotem je bilo v votlini tiho — celo tiho. Dve uri, dolgi uri, ste pretekli, in prejšnji hrup se je vrnil v votlino. Alj tudi ta je zopet vtihnul — krvavo maščevanje je bilo dovršeno.

Zdaj se še le zavesta ljubljenca. Al kaj jima je storiti? Po stezi dalje iti, se jima ni varno zdelo, ker bi lahko kake kmetiške straže pri vhodu biti vtegnile. Pa Avrelija je poznala še drug izhod, ki je dalječ od prvega na svitlo peljal. Po ti poti se podata v strahu dalje, in prideta do omenjenega izhoda, ki je

bil brlogu podoben. Bil je čisto z zelenjem pokrit. Po tleh je ležalo ostro kamenje, in ob straneh so se vzdigale sive peči, ktere je sem ter tje mah obraščal. Z rokami sta morala goste veje pripogovati, da sta bila v stanu, se skozi grmovje zmotati.

V.

Strašen prisor se našema beguncema pokaže, ko na prosto stopita.

Na nasprotnej strani je stal grad ves v plamenu. Črni oblaki so se žarili dalječ okrog, tramovje je pokalo in plamen vršal, da je bila groza. Alj še groznejši prizor pokaže se jima na ravnini pred gradom.

V sredi puntarjev stojita zvezana stric Ulrik in sin njegov Jacint. Zdajci stopijo sivi glavarji puntarske trume v okrog, potihnili je ropot in hrum. Kmalo so se zedinili sodniki. Beseda, ki so jo zgovorili, glasila se je „smrt“. Potem se bližajo možje jetnikoma. Eden izmed njih stopi pred nju, in jima naznani, da sta k smrti obsojena, in da se bo ta sôdba precej izpolnila.

Naznanilo te smrtne osode ni ostrašilo strica Ulrika, stanovitno je začul sodbo; timveč pa so strašne besede ganile mladenča, kateremu je krv v žilah zastala, ko je pomislil, da mora v nekterih trenutkih vmreti. Na celem telesu trepetaje, je trdno držal očetovo roko, ter ga s pretrganim glasom prosil, naj si prizadeva in skuša, svoje sodnike pregovoriti, da bi tega groznega početja ne izvršili. Ulrik ni zinil besedice. Vedel je, da bi takšen poskus zastoj bil. Ko se rabelj s sekiroj prikaže, in kmetje veliko klado na sodno mesto privalijo, se strah Jancitov množi. Mladi plemič

se še ni bil nikdar z misljo na smrt posebno seznanil; tebesede še izustil ni rad; in zdaj, zdaj mu je tako blizo — nemila smrt. Skrivnosti, ki jih mokrotni grob živečim ljudem zakriva, — v nekterih trenutkih bodo mu znane, bode on sam — na poti v drugi svet! Ta misel ga je zopet stresala, saj že dolgo ni več veroval, da bi se po smrti duša v druge kraje preselila, da bi živela žalostno alj veselo. Da s truplom tudi duša pogine, to je bila njegova modrijanska misel, ki ga pa zdaj neskončno trpinči. Ako bi duh človeški smrt preživel, če bi bilo tako, kaj bi bilo z mano, oglasila se mu je prvokrat vest, in mu mnogo očitala kar je bil dozdej v pregrešni predrznosti učinil. Celo njegovo življenje mu je stavila pred dušne oči — in obup se ga polasti.

Zdaj pride nesrečni trenutek. Dva kmeta peljeta strica Ulrika h kladi, na katero mu glavo polože. Rabelj mahne s sekiroj, in glava zleti pod Jancitove noge.

Jancit se zgrudi na tla, tema se mu dela pred očmi. Kmetje ga morajo na sodno mesto vleči, drug mahlej s sekiroj — in tudi mlado življenje Jancitovo se s krvjo iz trupla zlije.

Adrijan ni mogel zadnjič gledati krvave igre. Mladi plemič, če ravno njegov nasprotnik, se mu je vendar smilil, ko je vidil kako ga je smrtna groza trpinčila. Rad bi bil skusil, ga smrti rešiti, pa ni mu bilo mogoče, bil bi sebe in Avrelijo v nevarnost spravil. Tudi Avreliji je ta pogled veliko žalost učinil, njeno rahlo-čutljivo srce dolgo ni bilo kos pozabiti te žalostne prigodbe.

Zdaj se obrneta begunca na levo stran, ki je peljala iz griča proti Savi. Ako je ravno ju obdajalo gosto grmovje, jima je vendar goreči grad ozko stezico razsvitljeval, da sta brezkrbno stopala navzdol. Slišala sta že od daleč rahlo šumenje bistre Save.

Gosta megla je iz nje vstajala, ter ju zakrivala stražnikom, ki so krog grada in po bregu hodili. In vendar ju je eden slišal.

„Obstojta“! zarenči kmečki stražnik komaj nekaj stopinj pred njima stoje, in svojo pukšo na nje nameri.

„Obstojta“! veli drugokrat. Zdaj ni bilo časa Adrijanu dolgo premišljevati. Urno seže po nabito pištolo, ki jo je bil iz grada s seboj vzal, napne petelina, in — podere stražnika na zemljo.

Urno hitita potem Adrijan in plaha Avrelija dalje. Pod hribcem med zelenim drevjem skrita ja stala majhna kočica, v kateri je prebivala vboga vdova, kateri je bila Avrelija že mnogo dobrot skazala. Bila je toraj grajski rodovini iz srca vdana.

Tje se podata ljubljenca upaje, da ju bo vdova pod svojo strehoj gostoljubno sprejela, in jima varno prenočišče preskrbela.

In res ju vdova prijazno sprejme, in se srčno veseli, da se ji je priložnost ponudila, se hvaležno skazati grajski rodovini. Adrijanu pokaže revno posteljico na dilah, za gospodično pa spodaj v izbici postelje, kolikor je mogla.

VI.

Solnce je že skozi oske špranjice na dile sijalo, ko se še le Adrijan zbudi. Po sladkem spanji je jako okrepcan iz postelje vstal. Alj kaj pomeni ropotanje bobnov in strelanje pušk, ki se po bregu razlega? Hitro se obleče, in hiti v spodnjo izbo k Avreliji in vdovi, ki ste že zdavnej vstali in mu zdaj veselega obraza naproti prišli.

„Dobro jutro Adrijan!“ ga pozdravi Avrelija. „Glej danes je konec najnega trpljenja, ne bo nama treba dalje bežati. Res, res,“ nadaljuje ona, „kojo Adrijan ves začuden gleda, „tako je; moj oče so prišli po noči z cesarskimi vojaki. Zasačili so puntarje, ki so pred gradom krog ognja spali. Polovico so jih vjeli, z ostalimi pa se ravno zdaj bojujejo. Dva vojaka ki sta ravno prej semkaj prišla, sta nama to povedala.“

Zdajci potrka nekdo na vrata. Vdova gre naglo k vratom, jih odpre, in v izbico stopi — oče Avrelijin, spremljan od dveh častnikov, ki mu v hišo sledita.

Oče! — Avrelija! — in grof in hči se objameta in poljubita.

„Oj dragi oče,“ ga nagovori hčerka, „angelj iz nebes vas je še o pravem času sem pripeljal!“

„Da, vrli moji vojaki,“ odgovori grof, „so mi pomagali puntarje zmagati; alj povej mi blazega človeka, ki te je rešil, da te niso z ostalimi vred vmorili.“

„Oni blagi človek“, šepeta Avrelija s sladkim glasom, „ki je mene z nevarnostjo svojega lastnega življenja otel, ki me je gotove smrti rešil, je tukaj le naš Adrijan. Njemu se imate zahvaliti, da ste še živo in zdravo hčer našli.“

„Adrijan, preblagi Adrijan,“ se obrne zdaj grof k mladenču, „ti si rešil mojo edino hčer, moje oko, moje veselje? Oj povej, kako naj te za to dobroto vredno plačam!“

„Milostljivi gospod,“ odgovori Adrijan, „druzega nisem storil, kot svojo dolžnost, kar bi bil gotovo vsakdo na mojem

mestu storil. Plačila si s tim nisem zaslužil, zakaj dolžen sem vam vse, kar imam. Kot malega kmečkega fantiča ste me milostljivo v grad vzeli, me potrebnih ved učiti dali, in mi vedno neštevilne dobrote skazevali. Pripravljen sem toraj vedno, se za vas in vašo rodovino žrtvovati!“

„Betvico dobrot“ reče grof, „si mi v eni noči stokrat povrnil, toraj ti še enkrat velim, da mi poveš, kakšno plačilo si izvoliš.“

„Milostljivi grof“, odgovori Adrijan, „dokončajte prej, kar ste začeli, in potem, ko bo zopet vse v prejšnem redu, se hočemo dalje pregovarjati“

„Prav govoriš,“ pritrdi grof, „vrnimo se tedaj k razvalinami, kjer vojaki z vjetimi puntarji stojе.“

Ko se grof še posebej pri vdovi zahvali, da je Avrelijo in Adrijana pod streho sprejela, se vsi trije proti pogorelemu gradu odpravijo. Plamen ni bil vstano, močno zidovje celo pokončati, veči del poslopij je še stal nepokvarjenih, v katerih se je še dalo dobro prebivati. Pred gradom so stali vojaki v krogu in v sredi med njimi zvezani puntarji, ki so divje strmeli v došlega gospoda, svojega sodnika. Plašno se je oziral Adrijan po jetnikih, kajti mislil je, da bo tudi svojega očeta med njimi zagledal. Alj zastonj se je tje oziral; oče njegov je ležal nekoliko dalje s krvjo polit in mrtev v prahu.

Naj hudobnejše in naj grozovitnejše puntarje odbere grof, ter jih vojakom zroči. Med njimi je bil tudi Balant, sovražnik

Adrijanov. Zavid in divji srd se mu iz oči zabliskata, ko Adrijana pogleda. Strašno ga peče in jezi, da se ne more nad njim maščevati. Ne boji se sicer smrti, alj saj tako dolgo bi še rad živel da bi mu bilo mogoče, Adrijana vgonobiti. Globoko se zamisli, in na vse strani tuhta, kako bi zamogel nedolžnega Adrijana še pred smrtjo v nesrečo pahniti. Zadnjič mu peklenski duh vražno misel v glavo vdihne. Zadovoljnega obraza obrne svoje oči od tal in pogleda z zaničljivim smehljanjem Adrijana in Avrelijo. Brez strahu, in skoraj nestrpljivo je čakal smrti.

Ko se mu zadnjič vendar smrtna ura približa, stopi ošabno pred grofa, ter ga z hlinjenimi besedami nagovori:

„Ker že na pragu večnosti stojim, kamor se bom kmalo podal, se mi je vest zbudila, ki mi ne pripušča, vam nekaj važnega zamolčati, ako ravno sem obljubil in prisegel o onej reči nikdar besedice izustiti. Razodeti namreč vam moram, komu morate hvaležni biti, da smo vam grad oropali in požgali. Zvedite tedaj, da ste si sami ono kačo v gradu izredili, ki vam je dobrote vaše s strupom svojim vrnila. Vaš ljubček — Adrijan — je grad izdal. Pokazal nam je skrivno podzemeljsko pot s tim pogojem, da smo mu prisegli, vekomaj o tej stvari molčati. Sam pa je z gospodično po drugi poti iz grada pobegnil. Plačal vam je skrb in ljubezen s tim, da ste, se vrnivši vmorjeno žlahto in požgani grad našli.“

Hude jeze se je tresel grof, ko je te besede iz ust grozovitnega Balanta slišal. Vkazal je naglo obsojence postreliti, nedolžnega Adrijana pa v grad, v ječo odpeljati. Ne Adrijanovi izgovori, ne Avrelijne prošnje niso ničesar opravile pri razkačenem grofu. Hudobnemu puntarju je več verjel, kot poštenemu Adrijanu in svoji lastni hčeri.

VII.

Bleda luna je priplavala iz za gore, in čarobno svojo luč po zemlji razlila. Za gojzdom in poslopjem se rasprostirajo temne sence črnim pošastim enake. Skozi marsiktero oknice pokukajo blede lunini žarki, in prinašajo tolažbo zdihujočim bolnikom. Eden onih žarkov pa je skozi celo majhno oknice predrl — v ječo, kjer razsvetljuje njene mokre stene, Na trobljivi slami sedi žalosten jetnik s podprto glavo. Bil je Adrijan. Premišljeval je naglo in nesrečno spremembo svoje osode. Vidil je, da mu ni mogoče, se pred grofom opravičiti, ker nima nobene priče, in ker ve, da ga grof tudi ne bo poslušal. Ai vse bi lagleje pretrpel, ako bi le od svoje Avrelije ne bil ločen. Oj kako srečen bil je še zjutraj, mislil je, da je bil v raj, al kako naglo se mu je raj njegov spremenil v žalosten pekel!

Zdaj zaropoče nekaj pri vratih, ključ se zasukne — vrata se odpro, in v ječo stopi — Lenart.

Ko Adrijan svojega prijatla zagleda, veselo vstane in k njemu stopi, ki ga nagovori, rekoč:

„Da si mi zdrav, dragi brate, veseli se, ter ne obupaj, rešitev je blizo!“

„Od kod, dragi moj, mi prideš, te li niso vojaki vlovili, saj si bil med puntarji?“ ga Adrijan strmo praša.

„Bil sem, žalibog, med njimi“, mu prijatelj odgovori, „alj le zato, ker sem moral biti, ker si drugače nisem bil življenja svest. Tudi se nisem, kot plašun, smrti bal, alj moral sem zate živeti. Ko so vojšaki prišli, in se z nami vdarili, sem precej spo-

znal, da nas bodo zmagali. Popadel sem toraj naglo mrtvega vojaka, ga na stran zavlekel, in njegovo sukno oblekel. Potem sem se med druge vojake vril, in tako sem pri življenji ostal. Proti večeru sem zvedel vse, kar se je tebi prigodilo. Zmuzal sem se tiho v sobo Avrelijno, ter ji naznanil, da te hočem rešiti, ako mi pomagati more. Bila je bleda in solzna, ko sem v izbo stopil, al ko ji svoj namen odkrijem, se ji nježno lice razvedri, in motno oko se veselja zabliška. Rekla mi je nekoliko počakati, in odišla je iz sobe. Kmalo se s tim ključem vrne, ter mi ga poda, da ž njim tvojo ječo odklenem.

„Blagi prijatelj“, mu odvrne jetnik žalostno, „zahvalujem se ti za toliko skrb in ljubezen prijateljsko, alj vbogati te ne morem, jaz ostanem v ječi!“

„Kaj se ti po glavi blodi! zakaj bi ne pobegnil, ker se ti tako lepa priložnost ponuja?“

„Nemorem in nečem. Kaj mi pomaga življenje brez Avrelije, — in sam lahko previdiš, da mi je grof ne bo nikdar dal, tim več me preganjal nevsmiljeno. In pomisli, kakšno življenje bi bilo to, ako bi še blizo grada ne smel, v katerem Avrelija prebiva. Rajše ostanem in vmrjem, da bo saj na moji gomili klečati in žalovati mogla.“

„Ne, ne, dragi moj. Dolžen si živeti za njo. Morebiti se vaji Bog vsmili, in vaji še enkrat sklene. Obljubi, da hočeš vbogati mene in Avrelijo, ki ti je po meni to sporočilo in ključ poslala!“

„Oj Avrelija, blagi angelj, kako nježno skrbiš za mene! Da, njo hočem vbogati, za njo hočem živeti, in iti, kamor me ti zvesta duša, popelješ. Hajd, spremljaj me!“

„Jaz hočem nekaj časa tukaj počakati, da suma ne obudiva, idi sam od tod pobregu navzdol proti Savi, kjer te štric košate lipe čoln čaka. Kmalo bom tudi jaz za teboj prišel, in potem odrinem skupaj po Savi.“

VIII.

Zlo je Adrijanu srce tolklo ko je oprosteno proti Savi hitel. Veselje, da je rešen, in strah, da bi ga kdo zapazil, mu obenem dušo navdajata. Ni ga vidil, nobeden razun lune, ki se mu je prijazno naproti smehljala, in mu senco za tovarša dala, ki je štric njega enako hitro korakal. Bližje ko je Savi bil, tim hitreje je stopal, in kmalo je zagledal veličastno, košato lipo, ki je prijetni duh žlahtnega cvetja razširjala. Še le ko je čisto blizu prišel, zapazi majhen čolnič, ki se je za grmom skrit lahko sem ter tje zibal. Na bregu Savinem pa je stala neka bela podoba. Naglo se ji bliža Adrijan, in objame — Avrelijo.

„Angelj moj!“ jo pozdravi, „zopet sem srečen ker, te vidim. — Alj od kod ti je tolik pogum, da si upaš semkaj priti.“

„Zvesta ljubezen do tebe, mili moj Adrijan“, šepeta devojka, „mi daje moč, da se nobene težave ne vstrašim, nobenega pota ne bojim. Šla bom s teboj, ljubi moj, v grad k trdosrčnemu očetu se ne vrnem več!“

„Kaj si rekla?“ vpraša začudeno Adrijan, „hočeš li z manoj bežati? Nikdar ne!“

„Adrijan,“ reče deklica žalostno, „Adrijan, me li ne ljubiš več?“

„Ne prašaj tega, česar si sama prepričana, alj premisli,

da ne morem in ne smem staremu očetu edine hčerke odpeljati.“

„Oče moj so trdosrčni, oni ne ravnajo z menoj, kot s svojim otrokom, ampak kot s tujkinjo. Pokleknila sem pred njimi, ter jih z vzdignjenimi rokami prosila, naj ne verujejo nesramnemu lažnjivcu, naj tebe ječe oprostijo, in naj te meni dajo. Pa zastonj so bile moje prošnje, zastonj moje solz⁶, sunili so me od sebe, in mi žugali, da te hočejo v pričo mene vstreliti dati, in me v kratkem z bogatim žlahtnikom zaročiti. Z žalostnim srcem sem se vrnila v svojo sobico, in v solzah me je našel Lenart, ko je prišel se za tvojega rešitelja ponudit. Še le potem ko je že odšel, sem sklenila s taboj pobegniti iz tega kraja. Ne nasprotuj mi, moj dragi, trdno sem sklenila s teboj bežati, in nič me ne bo zadrževalo. Skusila sem, da še en dan ne morem biti brez tebe, tim manje celo življenje. Dovolj mi toraj, da ti smem slediti.“

Besede te je tako milo govorila, da ji Adrijan ni mogel dalje braniti, ampak rekel ji je:

„Resnica je, kar govoriš; tudi jaz sem zato iz ječe pobegnil, da bi tebe najše!, in življenje brez tebe mi je gnusno in prazno. Pojdi tedaj z menoj. Bog nama bode dal najti drugo domovino, kjer bova mirno in srečno skupaj živela. Morebiti se bo s časoma srce tvojega očeta omehčalo, in potem nama bodo gotovo odpustili, ter naji blagoslovili!“

Zdaj dojde Lenart do Save, in se celo začudi, ko tudi Avrelijo v čolnu zagleda. Adrijan mu kmalo pové sklep svoje Avrelije, in veselega obraza se obrne Lenart k njima rekoč:

„Pogumna Avrelija sledi svojemu ljubljencu, jaz pa svojemu prijatlu. Tudi meni ni varno, se tukaj blizo grada potikati, kajti

znano je vsem, da sem bil med puntarji, in da sem prijatelj Adrijanov. Prosim vaji tedaj, vzemita me s seboj, služabnik vama hočem biti, ter vaji nikjer ne zapustiti.“

„Prijatelj,“ zdihne Adrijan ga ginljivo objemši, „kako bi mogla prošnjo odreči tebi, kateremu sva naj več hvale dolžna. Idi z nama, in kjer je troje prijateljskih src združenih, tam se težave in nadloge lagljeje prenašajo. Združeni bomo živeli v tuji zemlji, in se skupaj spominjali nesrečne domovine!“

Bilo je polnoči, in mesec se je pomikal za gore, ko čolnič od kraja odrine. Strme gore so senco delale po Savi, in samo na levem bregu je še svetila prijazna luna. Rahlo šumljanje mirno tekoče Save je zazibalo ljubljenca v sladek pokoj, in Lenart sam je bedel in veslal čolnič, ki je gladko tekkel mimo prijaznih domačih bregov.

Bratom.

Bratje, kedar v gomili
V hladni zemljici bom spal,
Bote lipo mi vsadili,
In pod njo bo križec stal.

Križ in lipa naj znamenje
Tam po smrti moji bo,
Saj srca mi hrepenenje
Le za nju je vedno šlo,

Naj popotnik tam se vstavi,
Se pod lipoj ohladi,
Lepo sveti križ pozdravi,
Moli zanj, ki v grobu spi.

K. Ločki.

Moj dom.

Stal pri reki sem dereči,
Gledal kalno sem vodo,
In valove, ki peneči
Ploden breg tam zjedajo.

Med skalovjem pa vodica
Čista prišumljala je,
Hotla družno je bistrica
Z rekoj v morje teči tje.

Glej! pa reka jo požira
Čisti virček ves skali. —
Alj podoba tega vira
Nisi mili dom moj ti?

K. Ložki.

Na gori.

Kje počuti prosto se srce.
Kje si brez skrbi odehne prav veselo?
Kje nad pozemeljsko dviga se,
Kje je mesto, da bi nič ga ne bolelo?

To na gori tam visoki je,
Kjer pod tebo daleč svet se rasprostira,
Kjer posvetni hrup ne čuje se,
Kjer pogleda ozka meja ne zapira.

Tam ne čutiš svojih bolečin,
Tam srce pozabi kar je že trpelo,
Tam le zlate svobode si sin,
Tam oko strmeče se žari veselo.

Solnce tam najprej zasmeje se,
Ko še tema krog in krog pod goroj biva,
Tje pošilja zadnje žarke še,
Ko k pokoji gre in se očesu skriva.

In ko ga ne vidi več okó
Zarja tam krog tebe zlata se razlije;
Zvezde tamkaj bliže tebe so,
Mesec bliže tebe tam srebrni sije.

In tihote nič ne drami tam,
Nič ne moti te, ko tiho preišljuješ;
Večni Bog obdava le te sam,
Ki ga govoriti v hladni sapci čuješ.

In srce v molitvi ti gori,
Celi svet pod sebo rado bi objelo;
Le na gori, duh se naš zbudi,
Le na gori, le na gori je veselo!

K. Ločki.

V mraku.

Glasi milo zašumite,
 Rablo v zrak se spušajte,
 Pesmi nježne knji donite,
 Ljubo mi pozdravljajte ;
 V tihi ti dolini biva
 Moj'ga srca sreča vsa,
 Deklica preljubezniva,
 Kriva žalosti srca.

Zlato solnce več ne seva
 Mirna je narava vsa,
 Slavček le mi žvergoleva,
 Priča moj'ga tarnanja ;
 Ah ljubezni ogenj žari
 Se tud' v prsih deklice,
 Ž njim čes vse me blagodari, —
 Najna zveza srečna je.

Krajnc.*)

---

*) g. Krajnc bil je sedmošolec Mariborske gimnazije, vmrl je letošnjo spomlad za jetiko. V spomin njegov smo vzeli iz njegove z birke te dve pesmice.

Vrd.

Serenada.

Slušaj draga moje petje,
 Ki pod oknom se glasi,
 Srce išče si zavetje,
 K tebi zmirom hrepeni.

Spomni blaženih se časov,
 Ki minili naglo so,
 Spomni milenih se glasov,
 Ki doneli so sladko.

Vigred zopet prebudila
 S spanja je naravo vso,
 Pa ne bo me veselila,
 Če srce brez srca bo.

Radost, mir se me ogiblje
 Če ljubezen ne bedi,
 Žalost se po strunah ziblje,
 Tuga me ne zapusti.

Ti si moje hrepenje,
 Ki pokoja mi ne da,
 Ti edino poželenje
 Si ljubečega srca.

Krajno.

Potočnice.

1.

Kraj potoka na livadi
Krazne rožice cvetejo,
Tuge polne v mene zrejo,
Hčerke pisane spomladi.

Kaj cvetlice zrete v mene,
Kakor da bi žalovale,
Po mladosti zdihovale,
Ki mi z lic prenaglo vene.

2.

Po potoku voda teče,
V njo mi z oka solza kane,
Priča moje srčne rane,
Ki me neprestano peče.

Solza vroča v hladnej vodi,
V sredi daljne globočine
Srčne moje bolečine
Stanovitna priča bodi.

3.

Na potoku je perica,
Mlado lice si opira,
Večkrat na me se ozira
Rajskomilena devica.

Kaj me gledaš ljubeznjivo
Dekle milo, dekle krasno?
Vem, da oko tvoje jasno
Je kot srce zapeljivo.

4.

Nad potokom vrba svoje
Veje širi v zraku prosto,
Na nje ptičica pogosto
Leta, žalo pesem poje.

Ptica v domovino milo
Zleti, in mi vse pozdravi,
Vrni spet se, ter mi javi,
Kar se ondi je zgodilo.

5.

Za potokom v travi ovela
Žlahna mlada je cvetlica,
Prišla krasna je devica,
Vtrgala jo je vesela.

Draga deklica cveteča
Ni lepota tvoja taka,
Kot cvetlica, da enaka
Jej je tvoja časna sreča?

6.

Prek potoka Anka hodi,
Krasno lice snežnobelo,
Gleda dostikrat veselo
Po tekočej, čistej vodi.

Lice lepo in cveteče,
Ljubeznivo, miho, zalo,
Ki si mene zapeljalo
V mreže britke oj nesreče

M. Flegerič.

V spomin J. Vrbana.

Težka človeku ni zemlje odeja
Vzemejo v sebe ga njene moči.

Prešern.

Komaj je rožica cvesti začela,
Cvela je kratke, prekratke le dni,
Širila duh svoj po vrtu, — al vela
V prah se razsula, — glej več je že ni.

Čul si li ptičico pesmice peti?
Pela veseli, spomladni je čas
Zdaj pa ne slišiš več pesmic doneti,
Prašal boš bratec: kje njeni je glas?

Rožice, ptičice bratec ne išči
Tu, kjer razširja zemeljski se raj,
V hladni gomili na tihem mrtvišči,
V miru pokojnem počivate zdaj.

Rano, prerano je tvojega grla
Milo slovensko pesniško nam slast
V zgubo in žalost veliko zaprla
Smerti prenagle prestrašna oblast.

Vila Zadravska zdaj joči in plači,
Tvoja naj žalost prehaja okrog
Daleč po zemlji slovenski domači
V hribe, doline, planjave in log.

Lira je tvoja udova postala,
Strune so zgodaj popokale jej,
Glasa is sebe ne boče več dala,
Ki prek slovenskih bi slišal se mej.

Mislil med nas pripeljati si Lado, —
Lada zagledala beli je svet,
V kateri poslavlil si pevkinjo mlado,
Ki je povenila — mladi še cvet.

Ljubil si umno Šekspirjevo Vilo,
Večih jezikov sladkost si poznal,
Cenil naj bolj si slovensčino milo,
Mlado življenje si Slavi podal.

M. Flegerič.

Spominek.

Zopet smo položili v hladno jamo zvestega sina matere Slave. Ivan Vrban (Zadravski) je nas zapustil žalostne, ter se preselil v nebeško domovino. Ni še bila njegova Lada čez polovico tiskana, ko so otrpnile nja roke, ko se je povzdignil od zemlje duh mladega pesnika, ki je z gorečim veseljem vredil malo delce svoje.

Narodil se je Zadravski v Vukreti, mali vasi na desnem dravskem bregu blizu meje koroške 4. aprila 1841. Kraj je resen. Malo širjavo okrožuje venec lepo zelenih, visokih gor. V njih senčnatih logih se vedno zibljejo gostovejne bukve in smreke, in med njih šumenje doni čarovno ploskanje dravskih valov, ki se v sive skale zaganjajo. V tej samoti ne vidiš nikamor kot v sinje nebo. Tukaj je tekala zibelka rajnega mladenčca, tukaj je sprejelo mlado srce prve občutke. Dovoršil je gimnazijo v Mariboru z izvrstno maturo, čeravno ga je zadnje leto bolezen že hudo stiskala. — Bogate zmožnosti so mu bile dane. Razun jezikov, ki se v šolah rabijo in učijo, je govoril lepo laški, in francoski, in prestavljal umno Šekspirove igrokaze. Ednajst jezikov mu je bilo znanih. Prebiral je radostno časnike slovenske, poezije St. Vraza, in srbske narodne pesmi so ga posebno navduševale. — Nja pisava, nemška kakor slovenska je bila gladka, posebno krasno so donele nja milonežne pesmice. Koliko smo ž njim zgubili, naj dokazuje prva njegova slovenska novela, ktero je še kot dijak spisal pod naslovom „angelj miru“. — Velike vednosti — veselo upanje — prezgodna smrt! Jetika ga je spravila pod zemljo. Položili smo ga v temni grob 17. aprila 1864.

Učitelji in dijaki iz Maribora so ga spremili na zadnji poti ter mu zapeli na mirodvoru „Blagor mu.“

Solza se v okó mi sili,
 Žalost prsa mi tesni,
 Vendar kličem dragi mili:
 „Blagor v tesni celi ti!“

Kje so tvoje bolečine,
 Kje zdaj tuge in skrbi? —
 V jami čut nemirni mine,
 Vsaka rana zaceli.

Tvoje upanje spolnilo
 Ni na lepi zemlji se;
 V grobu se ti pomirilo
 Pesmonosno je srcé.

Iskal duh je tvoj vednosti. —
 Neminljivi rajski dar; —
 Tam ti sveti na visosti
 Zdaj resnice svitli žar.

Znanost tukaj nam odkrita
 Je le bleđa iskrice,
 Je utrinek le od svita,
 Ki se v raju lesketa.

Tam ti čut zdaj gorko bije,
 Duh zavživa rajski sad,
 Tam se lepo ti razvije
 Božje umnosti zaklad.

Med glasove serafinske
 Pesem tvoja zdaj doni,
 Naj med trombe kerubinske
 Tvoje lire brekn buči!

P.

 Tiskarne pomote.

Stran	vrsta				
5	9	beri :	bili zredili, namesto:	bile zredile	
"	10	"	vsmrtili	"	vsmrtile
7	20	"	izvrstna	"	izvrstne
9	11	"	skrbeli	"	skrbele
68	9	"	Feodorovna	"	Teodorova
"	"	"	oči	"	hoči

14: se mora 15. vrsta s štirinajsto združiti.

K a z a l o.

	Stran.
Ladi	3
Životopis Elisabete Kulmanove	5
Blisk	10
Ljubezen in domovina, novela	13
Odlomek iz „Romeo in Julija“	36
Plevrat, starozgodovinska povest	47
Spomin na Bled	57
Žerjavi	60
Lastovka	61
Slovenka	63
Angelj miru, novela.	66
Lahko noč	85
Vtopljeni zvon	86
Savingrad, historična novela	88
Bratom	114
Moj dom	115
Na gori	116
V mraku	118
Serenada	119
Potočnice	120
V spomin J. Vrbana	123
Spominek	125

